

 **laišķai
liebtaviams**

spalis/october 1981

AR TIK LITUANISTINĖ MOKYKLA KALTA?	289	Danutė Bindokienė
TRYS KUOLAI ŽMOGUI PALAIKYTI	292	Anicetas Tamošaitis, S.J.
NARIŲ DAUG, O KŪNAS VIENAS	296	Chiara Lubich
LAIŠKAI LIETUVIAMS IŠ LUXOR	297	Nijolė Jankutė
SOLIDARUMO ĮGYVENDINIMAS	308	P. Daugintis, S.J.
SPAUDOS LAISVĖ BRANGIAI NUPIRKTA	313	Jonas Miškinis
MAMA, ATLEISK MAN . . .	314	Dorothy Crain
MEILĖ IR ABORTAS	316	Vytautas Kasniūnas
ŠEIMA BE TĖVO	318	Marija S.
TĖVYNĖJE	320	Gediminas Vakarīs
KALBA	322	Juozas Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IS VISUR	323	J. Pr.

Šis numeris iliustruotas Egipto vaizdais iš buvusios “Laiškų lietuviams” ekskursijos. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1981 / SPALIS - OCTOBER / VOLUME XXXII, NO. 9

AR TIK LITUANISTINĖ MOKYKLA KALTA?

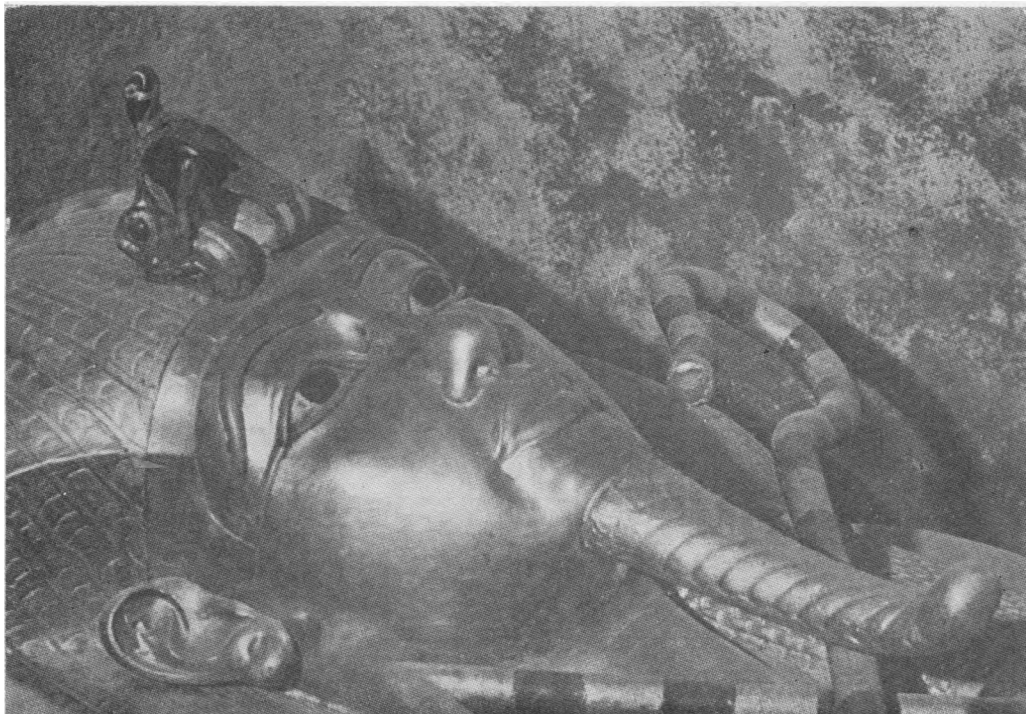
DANUTĖ BINDOKIENĖ

Prasidėjus mokslo metams, mūsų spaudoje pasirodo straipsniai lituanistinių mokyklų temomis. Tokia jau tradicija: kartą per metus skirti tam tikrą eilučių skaičių arba vieną kitą vedamąjį lietuviško švietimo reikalui — paaimanuoti, kad lituanistinėse mokyklose mokinių skaičius kas metai mažėja, kad vaikai kaskart prasčiau lietuviškai kalba, paraginti tėvus, kad leistų savo vaikus į lituanistines mokyklas, nes tai gyvybiškai svarbu išsivijos lietuviybės išlikimui. Nors tos mokyklos nėra labai modernios, nors jos vaikų tarpe nepopuliarios, bet tokia jau tvarka: lietuviukas turi lankyti lietuvišką mokyklą! Kartais noroms nenoroms pripažįstama ir lituanistinės mokyklos reikšmė išsivijai. Štai viename tokiaame straipsnyje rašoma: "Beveik visi lietuviai jaunuoliai, kurie dabar daugiau ar mažiau reiškiasi lietuviškame gyvenime — politikoje, kultūriniame darbe, palaiko ryšius su savo giminėmis bei tauta išsivijoje ir tėvynėje — yra buvę lituanistinių mokyklų mokiniai" (b. kv., Draugas, 1981.VII.13., "Lituanistinėms mokykloms reikia mokinių"). Autorius toliau teigia, kad "šiek tiek jauno lietuviško kraujo yra gavusi mūsų spauda, yra jaunųjų poetų, beletristų (dėl pastarųjų jau būtų galima ginčytis! — D.B.), knygų autorių. Nemaža jaunuolių dirba lietuviškose organizacijose, ruošia susirinkimus, simpoziumus, kongresus". Išvada: tas jaunuolių įsijungimas į lietuviškosios bendruomenės veiklą yra lituanistinių mokyklų nuopelnas — "Jei jie nebūtų lanę lituanistinių mokyklų — tokių apraiškų greičiausiai visai nebūtų". Autorius tas lituanistines mokyklas vadina "šiokiu tokiu šiaudu. . . ant kurio lietuviybė laikosi".

Su to "šiaudo" teorija vis dėlto tektų pasiginčyti. Aš sakyčiau, kad lituanistinė mokykla, nuo pat jos išsivijoje sukūrimo pradžios, yra kruopštus daržininkas, kuris jaunoje lietuviuko širdyje pasėja ir išaugina pirmuosius lietu-

Memnono kolosai (Egiptas, Luxor — Senieji Tebai).

Tutankamono auksinė mumija.

viškojo visuomeniškumo daigelius. Išmokymas kalbėti, rašyti ir skaityti lietuviškai — tai tik lituanistinės mokyklos darbo maža dalis. Svarbesnis uždavinys yra įpratinimas lietuviuką priklausyti lietuviškai visuomenei, dalyvauti organizuotoje lietuviškoje veikloje. Vaikų darželio mokinys mokykloje pratinamas deklamuoti eilėraštkus Kalėdų eglutės ar kitoje programoje. Vėliau jis šoka tautinius šokius, dainuoja mokyklos chorelyje, išmoksta ir padeklamuoja jau komplikuotus eilėraštkius, skaito referatus Vasario 16-sios ar kuria kita proga, aprašo savo mokyklos įvykius ar šventes ne tik kukliame mokyklos laikraštyje, bet kartais ir viešojoje spaudoje (dažnai tą darbą atlikdamas nė kiek ne blogiau už "pripažintuosius" mūsų žurnalistus). Su mokyklos grupe mokinys pirmą kartą dalyvauja tautinių šokių ar dainų šventėje ir to jau jis niekuomet nepamiršta: jeigu tik bus įmanoma, tokiose šventėse jis stengsis ir ateityje dalyvauti, nors seniai bus užvėręs lituanistinės mokyklos duris. Taigi, lankydamas lituanistinę mokyklą, vaikas, o vėliau jaunuolis, yra įjungiamas į visuomeninę lietuvių veiklą.

Kiek ilgai jis toje veikloje, tame visuomeniniame gyvenime išlieka, jau ne lituanistinės mokyklos reikalas. Čia ji jokios kontrolės nebeturi. Kodėl toks didelis procentas lietuvių jaunuolių, kurie mokyklose labai stipriai reikišėsi, teikė mokytojams daug vilčių, kad štai išaugs rašytojas, žurnalistas, visuomenės veikėjas, staiga dingsta, lyg j vandenį įkrinta, tas mokyklas baigę? Gerai, jeigu dar jis priklauso jaunimo organizacijai — retkarčiais pamatai besišypsantį veidą stovyklautojų grupės nuotraukoje, užtinkanti paminėtą pavardę, kad dalyvavo kursuose, gavo žymenį, laimėjo konkurselį. O kur visi tie, kurie nėra skautai, ar ateitininkai, ar Pedagoginio lituanistikos instituto studentai? Kas moko, skatina, globoja ir puoselėja tuos lietuviškumo daigelius, kuriuos taip rūpestingai įdiegė lituanistinė mokykla? Išimtis, žinoma, yra lietuviška šeima ir namų aplinka. Tačiau septyniolikmečiui, aštuoniolikmečiui ar devyniolikmečiui šeimos autoritetas jau gerokai sumenkėjęs. Vargu

ar jis paklausys, jeigu mama lieps parašyti lietuvišką rašinį ir pasiųsti laikraštkiui, arba tėvas pageidaus, kad pradėtų stipriau reikištis bendruomenės veikloje.

Lituanistinė mokykla turi vaiką-jaunuolį tik labai ribotą metų skaičių, o per tą laiką dar reikia jam duoti kalbos ir rašybos pagrindus, dar reikia atlikti tai, ką mokykla turi atlikti, turėdama savo globoje mokinį. Kodėl niekas nepasirūpina talentingesniais lietuviais jaunuoliais, jau baigusiais lituanistines mokyklas? Pirmaisiais, antraisiais metais po aukštesniosios lituanistinės mokyklos baigimo jaunuolis dar labai lengvai įsijungtų į tolimesnį lituanistinį lavinimąsi, jeigu tik kas pasistengtų jį įjungti. Žinoma, tas lituanistinis tobulinimasis neturėtų pareikalauti daug laiko, nes šiuo metu ant jaunuolio pečių gula kasdieninio mokslo rūpesčiai, tačiau kartą ar du kartus per mėnesį jis tikrai ateitų pasiklausyti lietuviškomis temomis paskaitėlės, paskaityti savos kūrybos, panagrinėti tą ar kitą lietuviškos veiklos aspektą, pasitobulinti lietuvių kalbos vartojime. Vėliau, kai lituanistinės mokyklos šeštadienių išpūdziai jau išblukę, sunkiau jaunuolį susigrąžinti į kurią nors reguliarią programą.

Mes turime Lietuvių žurnalistų sąjungą, Rašytojų draugiją, įvairių dailiųjų menų klubus, korporacijas (pvz. Šatrijos) ir kitas kultūrinės organizacijas, grupes ar draugijas. Daugumos jų nariai yra vidurinėsios arba vyresniosios kartos žmonės. Vyresniesiems mirštant, beveik visur jaučiamas narių prieauglio trūkumas. Kai kuriose mūsų kultūrinio gyvenimo srityse tas prieauglio — arba jaunų jėgų — trūkumas apima ne tik paskirų draugijų, sąjungų ar grupių veiklą, bet visą lietuviškąją visuomenę. Pvz. kur yra priaugančioji išėivijos beletristų karta? Jeigu iš jaunųjų tarpo dar pasirodo vienas kitas poetas, tai beletristų yra tikras badas. Kai kas gali tvirtinti, jog jaunuoliai per menkai moka lietuviškai, dėl to negali sukurti literatūrinio kūrinio. Tai tik dalis tiesos. Iš lituanistinių mokyklų išėina mokiinių, kurie nė kiek ne blogiau kalba ar rašo lietuviškai, kaip tie, kurie mokėsi Lietuvoje.

Iš lituanistinių mokyklų išeina mokinių ir su aiškiais literatūriniais gabumais. Tai gali pastebėti visi, pavartę mokyklų laikraštėlius ir metraščius. Kai kas tvirtins, kad tikras talentas iškils net tada, kai niekas neragins, neglobos, nepadės. Tačiau taip teigti gali tik tas, kas nepažįsta jauno žmogaus. Jeigu būtų literatūriniai būreliai, jauniems žurnalistams ruošti kursai, jeigu kas tuos jaunuolius dar bent porą trejetą metų po lit. mokyklos užbaigimo paglobotų, pasistengtų, kad jų kūryba būtų išspausdinta jau ne mokyklų laikraštėliuose ir ne vaikų skyriuose, bet rimtoje periodikoje, didžioji spraga pradėtų užsipildyti. Kartais net nereikia ypatingų pastangų. Pvz. dienraštis "Draugas" turi savaitinius skautų ir ateitininkų skyrius, tačiau juose dažniausiai spausdinami tik vyresniųjų reportažai (o taip pat ir sporto skyriuje apie jaunųjų rungtynes rašo suaugę, kai iš pačių žaidėjų tarpo kas nors galėtų tas rungtynes aprašyti). Kodėl stovyklų veiklą turi aprašinėti suaugę vadovai, o ne jaunieji stovyklautojai? Kodėl sueigas ar susirinkimus nepaskiriama aprašyti jų dalyviams? Kodėl tarp įvairių pranešimų neišspausdinamas vienas kitas eilėraštas, trumpesnis rašinys? Jeigu tuose skyreliuose būtų daugiau dėmesio ir vietos skiriama jaunesniųjų kūrybai, nors kartais kiek silpnesnei, tai jau būtų žingsnis į tvirtesnę kūrybiškosios lietuviybės ateitį. Šį argumentą kai kas atmes pasakymu, kad jaunuoliu negalima pasitikėti, kad jis neatlieka pasiimto darbo, vėluoja, nėra pareigingas. Tačiau organizacijos ribose yra tam tikra disciplina, jaunuolis parodo daugiau iniciatyvos, turi didesnę pareigos jausmą atlikti tai, ką pažadėjęs. Padėjus kiek daugiau pastangų, jis gali būti įpratintas į rašymo darbą, ypač jeigu matys, kad jo pastangos vertinamos ir reikalingos.

Daug lengviau ieškoti kaltininkų, dūsauti, kad jaunimas nesidomi lietuviška spauda, veikla, bendruomene. Bedejuojant ir bekaitinant ir taip per daug metų praėjo. Laikas veikti. Beveik visose tautose liaudies išmintis yra sukūrusi patarlę (su įvairiomis variacijomis): lenk medelį, kol

jaunas. Mūsų lietuviškasis medelis — mokinys, užbaigęs lit. mokyklą. Jam reikalingi literatūriniai būreliai, žurnalistikos kursai, lietuvių kalbos seminarai (ne tik vieną ar dvi savaites vasaros metu, bet apskritus metus). "Nelenkiamas", paliekamas Dievo malonei, nepratinamas į kultūrinę lietuvišką veiklą, jaunuolis nubyrės iš lietuviškos bendruomenės.

Mes galime pripildyti visas lituanistines mokyklas mokiniais, galime juos išmokyti linksniuoti dalyvius, sukabinti žodžiams nosines ten, kur tik jų reikia, galime jiems įkalti į galvas visas svarbias Lietuvos istorijos datas ir, apdovanoję mokyklos baigimo pažymėjimais, išleisti pro duris. Kur atsiras daržininkai, kurie toliau puoselės tų jaunų žmonių talentus ir lietuviškumą? Jeigu mes juos apleidžiame, tai po metų kitų lietuviškumo apraiškas pradeda nustelbti kasdieninės aplinkos piktžolės, o kartais jas ir visai sunaikina. Už tai kaltė ir atsakomybė krinta visai lietuviškajai išeivijai.

TRYS KUOLAI ŽMOGUI PALAIKYTI

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Žmogus, ypač krikščionis, labai panašus į augalą. Paimkime kad ir patį pirmąjį sakramentą — krikštą. Gimimu žmogus pasodinamas į šio pasaulio dirvą tartum jaunas, laukinis medelis. Krikšto metu įskiepijama į jį malonė, kuri sukilnina, padaro Kristaus broliu ir dangaus paveldėtoju, įgalina jau šiame gyvenime nešti dieviškų vaisių. Ar tai ne panašu į augalą sode?

Nors kai kurie būtume net ir gerokai pagyvenę, dvasios ir dorybių požiūriu vis dar tebebręstame ir todėl visuomet liekame gležni ir trapūs, kaip jaunas vaismedis. o jauną medelį, kad tiesiai augtų ir vėjas ar koks gyvulys nenulaužtų, reikia parišti. Tad pravartu pažiūrėti, kaip esame parišti. Gal apipuvusi ar net visai nutrūkusi grįžtė, kuria esame pritvirtinti, ir vieni kuolai belikę,

ko gera ir tie patys išvirtę? Dera sakyti, kad mes, kaip jaunas vaismedis, svarbiausia turėtume būti palaikomi trijų kuolų.

Pirmasis kuolas yra didžiųjų žmonių pavyzdys. Žinome romėnų posakį: *Verba movent, exempla trahunt* — paskatina žodis, bet patraukia pavyzdys. O šiandien pavyzdžio reikšmė dar didesnė, nes žodis dažnai jau net nebeskatina. Juk dabar priešekame centneriais, bet rezultatai teišeina gramais. Todėl ne vienam kalbos ir prakalbos, užuot skatinusios, ima įkyrėti, kartais net iki gyvo kaulo. Ar daug šiandien rasime žmonių, apie kuriuos galotų priežodis: pasakė — kaip kirviu įkirto? O kur to nėra, ten ir žodžio galia menka. Pavyzdžio kelias dar ir todėl svarbus, kad juo eiti, ypač vedant kitus, ne tik traukliau, bet ir trumpiau. Romėnas Seneka gerai sako: *Longum est iter per precepta, breve et efficax per exempta*, vesti įsakymais — ilga, o pavyzdžiais — trumpa ir veiksminga.

Bažnyčia, būdama gera psichologė, jau nuo senovės kiekvienai metų dienai yra skyrusi po šventąjį, kad mums šviestų kaip pavyzdys. Žmonėse irgi buvo įprasta kasdien skaityti šventųjų gyvenimus. Tokią knygą ne vienas esame matę savo gimtuosiuose namuose, o kiti gal ir dabar tebeturime. Tiesa, į šventųjų gyvenimo aprašymus laikui slenkant įsivėlė viena kita naivi legenda. Bet ar tie šventųjų pavyzdžiai nebuvo mūsų tėvams ir proseniams tartum kuolas skaisčiai ir dorai augti, subrendus teisingai gyventi? Priežodis juk ir nurodo: su kuo sutapsi, toks pats būsi; ką turėsi prieš akis, toks ir pats darysies. Nesakytina, kad visi būtinai turime skaityti kasdieninius šventųjų gyvenimus. Yra pavyzdžių iš šventųjų; yra pavyzdžių iš didžiųjų žmonių, kurie šventaisiais gal bus paskelbti; yra ir šiaip gyvenę taurių ir šviesių žmonių, kuriuos prel. Jakšto žodžiais galime pavadinti užgesusiais žiburiais. Kiekvieno krikščionio namuose turėtų būti bent trejetas ketvertas tokių knygų apie didžius žmones, ir bent po skyrelį turėtume pasiskaityti iš jų kartą kitą savaitėje. O tokią knygą baigus, ne tik nedraudžiama, bet dargi patariama po kiek laiko dar kartą skaityti.

Kartojimas — mokslo tėvas, sako išmininga taisyklė. Dorybių moksle ši taisyklė dar daugiau galioja, negu kitur.

Reikėtų tik pridėti pastabą. Žinome, kad pasodinto vaismedžio nereikia per daug prie kuolo raiščiu priveržti; paliktinas apylaisviai. Tas pat sakytina ir apie mus palaikantį pavyzdžio kuolą. Šventaisiais ir kitais neturime sekti raidiškai, akiai, dusinamai. Jie dažnai gyveno, supami kitokių sąlygų, negu mūsų. Todėl ne viskas, ką darė savo metu, turi būti daroma tuo pačiu būdu dabar. Tad skaitydami to ar kito didžio žmogaus gyvenimą, turėtume klausti save: kaip jis būtų pasielgęs šiandien, mano vietoje? Labai graži proga apie tai pagalvoti, kai nueiname į lovą ilsėtis, iki mūsų mintys susipina su miego sparnais.

Antrasis kuolas yra geras draugas. Laimingas žmogus, kuris tokį turi. Galime eiti į bet kurią tautą, ar senovinę, ar dabartinę, ir visur rasime sakant, jog tikras draugas vertesnis už auksą. Ir Šv. Rašte skaitome: Kas rado ištikimą draugą, rado turtą.

Be draugo nelengva. Maironis gerai sako: "Man liūdna buvo ir sunku keliauti gyvenimo taku be draugo..." Gyvenimas atneša valandų, kada žmogus, neturėdamas šio kuolo atramos, gali lūžti. Panašių valandų pasitaikė net mūsų Atpirkėjui. Mirties išvakarėse Alyvų darže jį buvo apėmęs toks sielvartas, kad triskart ėjo pas apaštalus iš jų draugystės pasisemti jėgų. Kiek Kristus vertino draugystę, ypač sunkiomis valandomis, matome iš kito įvykio: kaip atsilygino už porą draugiškų sakinių su juo mirti nu-teistam plėšikui. Kentėdamas ant kryžiaus, vienišas ir kitų šmeižiamas, išgirdo draugišką užjaučiantį žodį iš vieno galvažudžio lūpų. Už tai atleido visus tamsius jo praeities darbus ir dar tą pačią dieną pažadėjo pa-imti į rojų. Tad kiekvienas mūsų gerai padarytų, paklausdamas save, ar turi ištikimą draugą, kuriam gali patikėti savo gyvenimo paslaptis, būti jo palaikomas sunkių valandų. O prie šio klausimo reikėtų pridėti ir kitą: ar pats yra kam nors toks draugas, vertas visiškai pasikliauti?

Savaime aišku, vyras ir žmona yra paties

gyvenimo skirti būti vienas antram draugu, ir geru draugu. Juk jie laisvai dovanoja save vienas antram, pažadėję ištikimybę iki mirties, ar dienos būtų giedrios, ar apsiniaukusios. Daugelyje šeimų vyras ir žmona yra tokie vienas antrą palaikantys ir pakeliantys draugai. Tačiau pasitaiko ir tokių, kur, mūsų priežodžiu, namai — pragarai, kur žmona vyrui ir vyras žmonai yra ne gaivinantis balzamas, o žeidžianti rakštis. Todėl pravartu paminėti vieną vaistą, kurio gana dažnai griebiamasi šiai ligai gydyti, bet kuris menkai tepadeda. Po to bus pravartu pažvelgti į kitą, patariamą didelių autoritetų; jis, tiesa, kartokas gerti, bet išgertas daug padeda saldžiai šeimos laimei ir palaikyti, ir atstatyti.

Vaistas, kurio dažnai stveriamasi, bet kuris labai mažai tegydo, neretai dargi labiau susargdina, yra kitos pusės kaltinimas. Sunku mums būtų nurodyti bent vieną pavyzdį, kur santykius tarp šeimos narių, ar tarp religijų, ar tarp valstybių yra pagerinęs kito kaltinimas. Atvirkščiai, be jokio vargo užtiksimė daug pavyzdžių, kur kitos pusės kaltinimas yra santykius dar labiau įtempęs, iškasęs tarp abiejų pusių dar gilesnę prarają ir dažnai privedęs prie atviro susitrenkimo, paskui galutinio lūžio. Patyrinėję, kokiame fabrike šis vaistas gaminamas, greičiausiai rastume, kad tos firmos direktorius yra velnias. Bent tiek aišku, kad evangelijos vaistų sąrašė šitokio nėra. Nė vienoje jos vietoje nerandame patarimo: suversk kaltę kitam.

Mes turime daug pajėgesnį vaistą, ir jis rekomenduojamas didelių autoritetų, pradedant pačiu Kristumi. Tas vaistas yra savųjų kalčių prisiminimas. Prieš nurodant kito negražias puses, visada pirma prisimintinos savosios. Prieš vadindamas kitą kipšu, pagalvok, kad ir pats nesi angelas. Besiknaisiojančius po kitų klaidas Kristus yra labai griežtais žodžiais sugėdijęs, liepdamas pirma išritinti rąstą iš savo akies, o tik paskui pažiūrėti, kaip pašalinti krislą, esantį kito akyje. Kas dažnai linksta nurodinėti kitų klaidas, turėtų melsti Dievą, kad jam pačiam leistų poroje vietų gerai pramaknoti

pro šalį. Ot, kaip tai sveika! Kaip numuša norą dėtis geresniu už kitą! Ši piliulė aitroka nuryti, bet jos nešama gėrybė — saldi.

Ilgėliau stabtelėjome prie šeimos. Mat čia draugystės ryšys dažniausias ir giliausiai įaugęs į skirtingų lyčių žmogaus prigimtį, Pridėtina, jog kai kurių susirgimų nepašalinis ir ką tik aptartas vaistas. Tiesa, tokie atvejai žymiai retesni, negu įsivaizduojame. Bet jų pasitaiko. Kur tokia liga nepasitraukia, ten ji bent panaudotina geram tikslui — kaip skiepai, kad kiti nesirgtų. Kaip tai suprasti?

Kristus ir savo pavyzdžiu parodė, ir į pačią krikščionijos širdį įrašė tiesą, kad vienų laimė ir gerovė gimsta iš kitų kančios ir aukos. Tad vyras ar žmona, kuriuos slegia likimo šeimon atnešta karti dalia, dažnai turėtų laikyti sau prieš akis šimtus jaunuolių ir mergaičių, kurie tuo metu įvairiose pasaulio dalyse tuokiasi, laikydami vienas antro dešinę. Skaudi dalia, kantriai iš dangaus Tėvo rankų priimta ir paaukota už tų gimstančių šeimų laimę, ne vienai nupelnys darną ir sėkmę, kitais žodžiais, saugos tartum skiepai nuo panašių ligų. Be abejo, kam savo kantria auka bus padėta, šioje žemėje liks paslaptis. Ji atsiskleis tik anapus, kai bus viešai atversta Dievo knyga, į kurią viskas sąžiningai įrašoma. Kitu vaizdu, turėtų iš savo kentėjimo sklindančią gerovę siųsti kaip vestuvinę dovaną toms besikuriančioms šeimoms. O tos šeimos yra brangios ir tokios vertos, nes nuo jų gi priklauso ir tautos, ir krikščionijos ateitis. Niekas nesako, kad savo kančia nešti palaimą kitiems yra lengva. Bet tai tauru, tobula ir Kristaus kviečiama.

Trečiasis kuolas yra įstatymas. Čia turima omenyje ir pilietiniai, ir religiniai įstatymai. Dar niekas nėra išaugęs kreivas, kas šio kuolo laikėsi. Atvirkščiai, įstatymų nesilaikydami tūlas yra nuėjęs labai kreivais keliais, dažnai net atsisėsdamas už geležinių virbalų. Paprastai pradedama mažais dalykais, o baigiama dideliais: mūsų priežodžiu, nuo virvelės — prie kumelės.

Turime apgailėstaudami sakyti, kad šis kuolas, toks tvirtas ir geras žmogaus me-

džiui parišti, mūsų dienomis yra atsidūręs gana pašlijusioje žemėje, todėl paliestas ar papūstas kliba, svyruoja, daug nebelaiko, Peržengti įstatymą šiandien daugeliui bereiškia mažmožį. Prie ko tai veda, galime matyti iš Amerikos miestų, kur užpuldinėjimai, apiplėšimai, smurtas yra vis dažnesnis reiškinys. Pagrįstai smerkiame, kad rusų šarvuočiai buvo pasiūsti malšinti Vengrijos sukilimo, vėliau į Čekoslovakiją, galiausiai į Afganistaną. Betgi pačios Amerikos miestuose kai kuriomis riaušingomis vasaromis važinėta su kariuomenės tankais prieš savo pačių žmones. Čikagoje prieš keletą metų buvo susirinkę teisininkų draugijų pirmininkai. Suvažiavime pabrėžta, kad Jungtinėse Valstybėse auga įstatymų nepaisymas, kuris visą šalį gali nublokšti į tokį laikotarpį, koks buvo žlungant Romos imperijai, kai barbarų gaujos ėjo ir plėšė griovė, kur tik norėjo ką pastverti.

Kad visuomenę yra užkrėtusi bjauri liga — nesiskaitymas su įstatymais, aišku visiems. Tam užtenka atmerktos akies. Bet pasakyti, iš kur jis kyla ir kaip šalintinas, reikia Saliamono išminties. Kol toks Saliamonas atsiras, galima nurodyti tik šį tą.

Šiandien įstatymų laikymasis išgveręs dėl kelių priežasčių. Viena priežastis yra neteisingi arba primetami įstatymai. Pilietis sabotuoja, kai šalį užima priešas; dažnai tai vienintelis jo ginklas. Bet žmogus gyvena įpročiais. Todėl, įpratęs nesilaikyti neteisingų įstatymų, kai yra vergiamas, stengiasi apeiti ir teisingus, kai pasiekia laisvę. Kas buvo laikinė išimtis, darosi pastovi taisyklė. Kita priežastis yra mūsų dienomis, ypač jaunųjų tarpe, įsigalėjusi mada protestuoti. Protestas — geras daiktas prieš tai, kas nedora ar nebetinka. Bet lengviau prisegti etiketę, negu pagalvoti. Todėl kur tik koks nors potvarkis ar įstatymas nebeapatinka, tuojau ir sega ženklą, jog jis yra pasenęs ar varžantis asmens laisvę, ir protestuoja prieš visa, kas tik užaina ant seilės. Dar viena priežastis yra programos ir skaitiniai, maitinantys vaizduotę muštynėmis, kriminalų scenomis, dirginančiomis nuogybėmis, ypač reklamose. Žmogui, ir dar gimtosios nuodė-

mės sužeistam, tartum kuždama į ausį: štai kaip daroma, ir tai vyriška, gražu... Religijos srityje įstatymo kuolas darosi klibus ir dėl Bažnyčioje uždelsių, paskui staiga prapliupusių keitimų. Kai reformos uždelsiamos, sustingstama; kai staiga pasipila, pakrinkama. Žmonėse gimsta netikrumas, smunka pagarba autoritetui, kyla noras viską aiškintis savaip, kaip kam atrodo geriausia ir lengviausia.

Nurodžius priežastis, iš kurių liga kyla, pravartu žvilgtinti į priemones, kuriomis gydytina. Susilpnintą įstatymo kuolą galime stiprinti, gerindami tris dalykus.

Viena, gerinkime sąvokas. Ypač viena klaidinga mestina iš galvos: kad laikytis doros įstatymų — nemodernu. Jei kas iš tikrųjų nemodernu, tai kaip tik šių įstatymų nesilaikymas, nes iš jo kylančios pasekmės mus grąžina į vandalų laikotarpį, taigi pasuka laikrodį daug šimtmečių atgal.

Antra, gerinkime siekinius. Žmogus siekia savo susidaromo idealo. Kokie jam šviečia prieš akis herojai, toks darosi ir pats. Todėl didžiai svarbu, kad rašytojai, menininkai ir kiti kūrėjai, šalia realizmo, vaizduotų ir daug idealizmo. Aišku, ir atskleisti žmogaus skurdą, žemumas, net blogį yra meno uždavinys. Tačiau kūrėjas privalo ne vien tikrovę vaizduoti, bet ir formuoti. Jis yra ne vien veidrodis, bet ir vadas. Todėl turėtų vaizduoti ne tik tikrovės nuogybę, bet ir idealo taurumą. Pačioje tikrovėje, šalia bjaurių, yra daug žavių pusių. Gera įsidėmėti Walterio Disney žodžius: "Šviesūs dalykai yra ne mažiau trauklūs už purvinus". Jų ištikimai laikėsi savo filmuose. Ir dar vieno dalyko kūrėjai turėtų nesigailėti — satyros. Taikliai kandus žodis ar vaizdas dažnai pajėgiau gydo visuomenės ligas, negu ilgi dėstymai spaudoje ar kalboje. Tokie *Draugo* "Spygliai ir dygliai" daro daug gera.

Trečia, gerinkime sąlygas. Tai ypatingai svarbu jaunimui ir vaikams. Tema plati; čia galima paminėti tik viena kita. Jauniesiems turėtų būti teikiama daug ryšio su gamta. Ir iš žvaigždžių, ir iš augalų, ir iš gyvulių šviečia gamtos dėsniai, tikslingumas, darna. Tai skiepija sąmonėje harmoniją su visata

“NARIŲ DAUG, O KŪNAS VIENAS” (I Kor 12,20)

CHIARA LUBICH

Ar lankeisi kada tikroje krikščioniškoje bendruomenėje? Ar buvai kokiam jį susirinkime? Ar išigilinai į jį gyvenimo būdą? Jei taip, tai pastebėjai, kad yra daug skirtingų pareigų, kurias jie atlieka: vienas turi žodžio dovaną ir tau perteikia dvasinę tikrovę, kuri paliečia tavo sielą; kitas turi dovaną padėti, pagloboti, parūpinti, ir tave stebina, kaip jam sekasi pagelbėti kenčiantiems; kitas vėl moko taip išmintingai, kad įdiegia tavo tikėjimui naujos jėgos; kitas moka organizuoti, kitas vadovauti, kitas moka suprasti tuos, kurie į jį kreipiasi, ir dalina paguodą jos reikalingoms širdims.

Taip, visa tai gali patirti, bet didžiausią įspūdį sudaro tokia gyva bendruomenė ir vienoda dvasia, kuri visus veda, ir tarytum girdi ją plasnojant toje originalioje draugijoje, kuri sudaro vieną kūną.

Taip pat ir Paulius patyrė tokių bendruomenių buvimą, kurios atsirado jo nepaprastų pamokslų dėka. Viena tokių bendruomenių buvo jaunutė Korinto bendruomenė, kurioje Šv. Dvasia gausiai dalino savo dovanas. Tuo metu kaip tik reikėjo tų dovanų gimstančiai Bažnyčiai. Toji bendruomenė, apdovanota gausiomis Šv. Dvasios dovanomis, pradėjo netvarkingai lenktyniauti. Reikėjo kreiptis į Paulių. Jis tada buvo Efeze. Paulius tuoj atsako nepaprastu laišku ir paaiškina, kaip reikia vartoti tas ypatingas malones.

ir jos įstatymais. Šiuo požiūriu vasaros stovyklos užima labai svarbią vietą. Taip pat jauniems turėtų būti parūpinama progų sveikai ir dorai išsidūkti, išlieti savo energiją, kuria trykšta. Neišlieta sveikai, ji liešis liguistai — vandalizmu ir kitais tamsiais būdais.

Tad gerindami sąvokas, siekinius ir sąlygas, tvirtinsime įstatymo kuolą, kuris su dviem kitais — pavyzdžio ir draugo — gerai tarnauja parišti mūsų gyvenimo vaismedžiui.

Jis sako, kad yra įvairių malonių, įvairių tarnybų: apaštalų, pranašų, mokytojų. Bet vienas yra Viešpats. Nuo Jo viskas priklauso. Sako, kad bendruomenėje yra tokių, kurie daro stebuklus, pagydo, kurie ypatingai atsidavę kitus globoti, vadovauti; kiti turi kalbų dovaną, kiti kalbų aiškinimą, bet priduria, kad yra vienas Dievas, nuo kurio viskas pareina. Kadangi įvairios dovanos yra tos pačios Šv. Dvasios pasireiškimas, kuri laisvai ir įvairiai jas dalina, jos negali prieštarauti viena kitai. Jos netarnauja asmeniniam džiaugsmui ir negali būti pasididžiavimo priežastis. Jos tarnauja bendram labui — sukurti bendruomenę. Jų tikslas yra patarnavimas. Dėl to negali būti lenktyniavimo ar sąmyšio.

Paulius, turėdamas omeny įvairias dovanas, skirtas bendruomenės gyvenimui, yra nuomonės, kad kiekvienas jos narys turi talentą, kurį turi panaudoti visuomenės labui, ir kiekvienas turi būti patenkintas tuo, ką turi.

Bendruomenę jis laiko kūnu ir klausia: "Jei visas tavo kūnas būtų akis, tai kur pasidėtų klausia? O jei visas kūnas būtų klausia, tai kur pasidėtų uoslė? Bet Dievas sudėstinėjo kūne narius taip, kaip panorėjo. Jei visuma būtų vienas narys, kur beliktų kūnas?"

Jei kiekvienas yra skirtingas, kiekvienas gali būti dovana kitiems ir įvykdyti Dievo planą, bendraujant su kitais.

Bendruomenėje, kurioje veikia įvairios dovanos, Paulius mato tikrovę, kurios puiškus pavadinimas — Kristus. Juk tas originalus kūnas, kurį sudaro bendruomenės nariai, tikrai yra Kristaus kūnas. Kristus gyvena savo bendruomenėje, ir ta bendruomenė yra Jo kūne. Krikštu Šv. Dvasia tikintįjį įjungė į Kristaus bendruomenę. Čia visi yra Kristuje, čia panaikinamas bet koks pasidalinimas, bet kokia diskriminacija.

Jeigu kūnas yra vienas, tai krikščioniškosios bendruomenės nariai įgyvendina nau-

ją gyvenimo būdą, ugdydami tarpusavio vienybę, kuri apima įvairumą, daugiopumą. Bendruomenė nepasidaro panaši į negyvos medžiagos gabalą, bet į gyvą organizmą su įvairiais nariais.

Sukelti skaldymąsi yra priešinga krikščionių pareigoms.

"Narių daug, o kūnas vienas". Kaip tad įgyvendinsi šį naują gyvenimo žodį, kurį tau siūlo Šv. Raštas? Reikia, kad turėtum didelę pagarbą įvairiems užsiėmimams, įvairioms dovanoms ir talentams krikščionių bendruomenėje. Reikia, kad tu plačiai atvertum savo širdį Bažnyčios teikiamiems dvasiniams turtais, ne tik tiems, kuriuos tu gauni savo parapijos bažnytėlėje, savo organizacijoje, savo bendruomenėje, bet ir visoje visuotinėje Bažnyčioje, kuri reiškiasi įvairiausiomis formomis. Kaip tu rūpiniesi kiekvienu savo fizinio kūno nariu, taip turi rūpintis ir kiekvienu savo dvasinio kūno nariu.

Yra krikščionių, kurie ypatingu savo pašaukimu pabrėžia tau krikščioniškų dorybių vertę, tvirtumą. Kiti savo gyvenimu tau sako, kad yra svarbu mylėti neturtinguosius, nuskriaustus, pažemintuosius. Kiti pabrėžia vienybės su Dievu svarbą. Kiti patraukia nuo Dievo nutolusiuosius. Kiti skatina Bažnyčios ekumenizmą, siekiant krikščionių vienybės, arba pagyvinti misijų veiklą. Yra atsidėjusių studijuoti ir skleisti krikščioniškąsias tiesas. Popiežius, vyskupai, šių dienų apaštalai, valdo, moko ir vadovauja krikščionims. Yra šiems laikams pritaikytų dvasinių dovanų, kurios stebina ir verčia pagalvoti apie visuomet arti mūsų esantį Dievą. Nesunku atpažinti daug šeimų, vyrų ir moterų, turinčių šias dovanas. Viską reikia įvertinti ir gerbti. Atlik ir tu savo dalį, kad galėtum geriausiu būdu būti naudingas Bažnyčiai. O jeigu tau netenka tokių ypatingų pareigų, nepaniekink tai, ko Dievas iš tavęs reikalauja ten, kur gyveni, nors kasdieninis darbas tau atrodo monotoniškas, nuobodus ir mažareikšmis. Visi priklausome tam pačiam kūnui ir, kaip nariai, kiekvienas dalyvaujame viso kūno veikime, pasilikdami vietoje, kurią Dievas paskyrė.

Pagaliau yra svarbiausia tai, kad tu turė-

LAIŠKAI LIETUVIAMS IŠ LUXOR - SENŪJŲ TEBŪ

BALANDŽIO MĖN. 28 D.

Apie Egiptą pasakosiu ilgai,
nes nėra kito krašto,
kurs turėtų tiek stebuklingų dalykų.
Herodotas

Malonūs Skaitytojai,

Prityrusių keliautojų sakoma, kad nemaitei Egipto, jei neaplankei Tebų. Todėl mūsų ekskursijos vadovai šią išvyką specialiai suplanavo. Iš tikrųjų, diena, kurią praleidome Tebuose, pasiliko viena iš labiausiai atmintinų.

Kelionė į aerodromą 4 val. ryto per ištuštėjusį Cairo buvo gana linksma. Važiavome taksiais, bet jie ne visi buvo verti to vardo. Pavyzdžiui, to, kuriuo važiavau, neužsidarė vienos durys ir neatsidarė du langai. Ponia Stasė sėdėjo prie tų langų, laikydama rankeną abiem rankom ir kiekviename posūkyje šuktelėdama vajėzau... Mes visos kitos spyrėmės į grindis ir kabinomės į sienas, pasirošę ištikšti į bulvarų palmes. Tačiau aerodromą pasiekėme gyvos ir laiku!

Lėktuvas į Luxor — didžiulis. Ant uodegos emblema: senovės dievas Horus sakalo galva. Vidus išdekoruotas ieroglifais. Stiuardės labai gražios. Ši linija — Egipto prestižas: ja skrenda turistai iš viso pasaulio, todėl reikia pasitempti.

Lėktuve, kaip ir prie piramidžių, — kalbų Babelis. Tačiau mus visus jungia turistinė uniforma: baltos "panamkos" ant galvų, juodi akiniai ant akių, aparatai kadaruoja ant kaklų, o glėbiuose — mineralinio van-

tum tą dovaną, kaip skelbia Paulius, kuri yra visų didžiausia — meilė. Meilę kiekvienam žmogui, kurį sutinki, meilę visiems žmonėms. O per tarpusavio meilę daugelis narių gali būti vienas kūnas.

Iš italų kalbos išvertė
kun. Antanas Sabas

Ramzis II.

dens buteliai. Skrendam lyg į atlaidus — modernūs senovės garbintojai.

Senieji Tebai 676 km į pietus nuo Cairo. Skrendam tik valandą, bet kiek įdomių vaizdų matau žemai! Sachara, kuri man egzistavo tik geografijos vadovėly, dabar tikra — plyti be galo, be krašto! Smėlio jūra su smėlio keteromis ir smėlio bangomis. Retkarčiais praskrendam vingiuotus upių pėdsakus — sausutėlius wadis. Per šią grėsmingą dykynę lėtai vingiuoja išblukęs Nilo kaspinėlis. Jo pakraščiai pilkai žalsvi. Žalsva - melsva-žalsva — stebuklingoji gyvybės vėliava mirties karalystėje!

Iš lėktuvo išlipus, tvoskė karštis. Nors buvo dar tik 9 val. ryto, bet saulės krosnis jau smarkiai liepsnojo, ir spinduliai ne glostė, o badė. Į miestelį nuvažiuovom vėsinamu autobusu, globojami gražaus vadovo, vardu Said.

"Mano pavardė reiškia 'ponas', — šypsodamasis paaiškino jis, — taigi esu ponas Ponas".

Said vilkėjo sportiniu kostiumu, tokiu pat pilkšvai žaliu, kaip apylinkės augmenija, ir atrodė poniškai.

Kelias į Luxor ėjo lygiagrečiai su irigacijos kanalais. Drumzlinam jų vandeny braidė vaikai, į juodas skraistes susisupusios moterys plovė baltinius. Visi bjauriosios bilharzijos aukos? Šalikelėse plūkto molio trobelės, aukšti eukaliptai ir apkrauti, užkrauti, perkrauti asiliukai. Viską jie kantriai neša: šieną, žolę, kirbines krepšių su daržovėmis, kirbines vaikų. Ištįsę asiliukų veidai, atkarusios lūpos, nulėpusios ausys — nuskriausotojo ir pažemintojo portretas... Kažin, ar yra kur nors pasaulyje asilų globos draugija?

Autobusas lėkė, beveik braukdamas šalikelėje einančiųjų apdarus, krepšius ir ryšulius. Pro langus stebėjom pilkai žalius, Nilo gerai patręštus laukus. Čia pirmąkart pamčiau artoją su jaučių jungu ir mediniu arklau. Architektūriniai praeities stebuklai ir medinis dabarties arklas sunkiai derinasi, bet... Egiptas yra keistenybių šalis.

Netoli Luxor į autobusą įlipo dar vienas jaunas egiptietis — mums paskirtas šios dienos ekskursijų vadovas.

"Ladies and jentelmen, mano vardas — Mohamed Abdul", prisistatė jis. Koks skirtumas nuo ano, mus į Cheopso piramidę vedusio Abdul! Šis — kaip tame sename šlagary — "gražus Abdula, jaunas plėšikas". Tačiau į plėšiką jis nebuvo panašus. Greičiau į apaštalą Joną: juodaplaukis, juodakis; baltutėlė galabėja, smėlio spalvos šlepetės; šilta šypsena, balti dantys. Tobula reklama Egipto turizmui. Tegyvuoja "Misr Travels", kaip užrašyta ant daugelio autobuso šonų. "Nemanykit, kad Misr reiškia "misery", — šypsosi mūsų "apaštalas Jonas", — Misr — tai Egiptas".

Luxor — nedidelis iš turizmo gyvenąs miestelis rytiniame Nilo krante. Seniai pradingo tos garso ir garbės gadynės, kada jo vardas buvo Tebai, kada dieviškieji Tutmozės, Ramziai ir Amenhotepai iš čia kietai valdė visą civilizuoatą to meto pasaulį. Ten, kur žygiavo karališkos procesijos, švylavo strauso plunksnų vėduoklės, tilindžiavo

skambaliukai ant šokėjų kojų ir auksinių dviračių, smilkalų debesų važiuo Dviejų Kraštų (pietinis ir šiaurinis Egiptas) valdovas, dabar burzgia autobusai, darba nuvargusių kuinių traukiamos "kalamaškos", ir turistai dera suvenyrus mažose krautuvėlėse.

Abdula išlaipino mus prie senoviško viešbučio "Winter Palace". Nors tie "Žiemos rūmai" statyti anglų valdymo laikais, bet seniesiems Tebams gėdos nedaro. Jie tinka čia, ant Nilo kranto: masyvūs, rudi; plačios terasos, karališki laiptai. Viduje maloniai vėsu, nors niekur nematyti vėsinimo aparatų. Kambariai didžiuliai; durys atsidaro, žemyn nuspaudus senovišką rankeną; užuolaidomis apmuturiuoti aukšti langai veriasi į gėlėm žydinčias terasas.

Patinka man "Žiemos rūmai". Jie priemeną R. Kipling knygas apie Indiją ir sukelia kažkokius beformius, anapus atminties plazdančius, vaikystės įspūdžių šešėlius su mezginių užuolaidom ir vėsia prieblanda už stiklinių durų.

Pailsėję ir nusipirkę naujas mineralinio vandens atsargas, paliekam "Žiemos rūmus" ir einam į amžiną vasarą. Lauke mus pasitinka saulė ir dievas Ra visa savo žiauria didybe. Stačiomis spindulių ietimis saulė bado mūsų šiaurietiškas galvas ir čiulpia dar nepėjusį išrasot prakaitą.

Nilo krantinėj kėpso nudryžęs apsilūpinėjęs keltas į vakarų krantą. Jis jau pilnas turistų, čiabuvių ir įkyriųjų "karabelninkų". Čia vyksta triukšminga mugė: barška karolių virtinė, čėža banknotai, skamba smulki graža ir suvenyrų biznio dainelė — "too much", "Madam, how much?" Turisčių kaklai jau linksta nuo agato karolių, kelionmaišius iki žemės nusveria alabastro vazos, šventieji skarabėjai ir iš juodo akmens išskaptuotos mumijos.

Vakariniame krante mūsų kelias veda į garsųjį Karalių slėnį. Jau iš tolo raudonuoja atšiaurios uolos. Ten giliose sausose olose laidojami faraonai, palikdami suslapstytus turtus kapų vagims ir ateities muziejams.

Pirmasis sustojimas — Memnono kolosai, išgarsėję I a. po Kr. paslaptingu dejavimu saulei tekant (spėjama, kad orui šy-

lant, kokiam nors plyšyje labiau plėtėsi akmuo, išduodamas garsą). Majestotiški jie, nors amžių apskaldyti, aptrupinti, praradę veidus ir nustoję dejuoti.

Pastatydino kolosus Amenhotepas III prieš 3.500 metų, kad saugotų vartus į jo šventyklą. Šventyklos nei žymės, bet kolosai ištikimai sėdi karštam smėly, suskilusias rankas padėję ant suskilusių kelių. Praėjo pro juos amžiai ir minios tokių smalsuolių, kaip mes. Stebėjosi jais ir Herodotas. Galbūt jis ir davė jiems Agamemnono vardą, norėdamas pagerbt Graikijos didvyrį. Negalvojo išdidus Amenhotepas, kad, nežiūrint amžinų kolosų, bus amžinai pamirštas.

Išbyram visi iš autobuso fotografuoti. "Tik penkios minutės!" — šaukia įkandin Mohamed Abdul. Paknopstom bėgu prie kolosų. Kai reikia skubėt, fotografavimas pasidaro komplikotas. Norisi nutraukt ne tik tą istorinę vietą, bet ir pačiai į nuotrauką patekti. Todėl šaukiesi kurio bendrakeleivio pagalbos, skubiai aiškini jam savo aparato mygtukus, skubiai bėgi į pasirinktą vietą, nervingai šypsaisi ir vėl bėgi atgal, nes dabar bendrakeleivio eilė pozuot, o tavo — fotografuoti.

Aplink kolosus šmirinėja būrelis arabukų ir juodavilnių avinukų. "Madam, make pictur?" — sustabdo mane vienas su avinėliu glėby. Purvini marškiniai, juodos akys, linksma šypsena ir... nulėpaušis avinėlis. Abu prityrę pozuotojai, ir aš spaudžiu mygtuką. "Good pictur, madam! Bakšiš!" — šiepiasi vaikiūkštis, ištiesęs rudą delnuką.

Pilnas oras kregždžių
ir istorijos gausmo,
kurį širdimi girdžiu
be nerimo, be skausmo.

K. Bradūnas

Deir-el-Bahri reikia pamatyti, kad tikėtum gilios senovės architektų nuostabiais talentais. Tai galbūt graškčiausias ir dailiausias senojo Egipto paminklas. Nenuostabu, nes jo iniciatorė moteris — garsioji XVIII dinastijos karalienė Hatčepsut (1503-1482 m. pr. Kr.). Mirus vyrui, Hatčepsut paveržė

sostą iš savo sūnaus Tutmozės III ir, užsidėjusi Dvigubą Karūną (faraonų karūną sudarė dvi, viena ant kitos uždėtos karūnos: pietinio ir šiaurinio Egipto), valdė kraštą tvirta ranka. Ji mėgo nešioti vyriškus drabužius, o ceremonijų metu — faraono barzdą. Dar ir šiandien egiptologai tebediskutuoja jos veržlią asmenybę ir jos ryšius su patarėju (meilužiu?) Senmut. Tai bent buvo anksti išsilaisvinusi moteris!

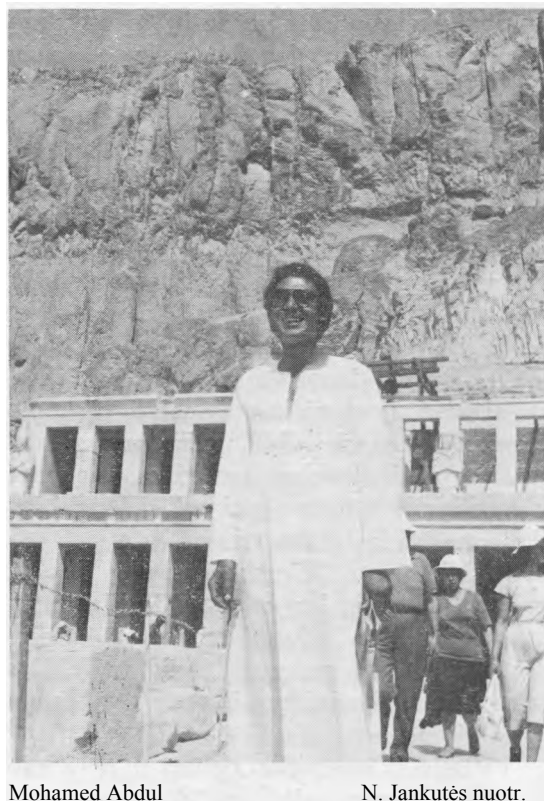
Deir-el-Bahri — Hatčepsut šventykla — stovi aukštų raudonų uolų papėdėj. Tai majestotiškų terasų ir stilingų portikų ansamblis. Nieko čia nėra sunkaus, milžiniško, slegiančio. Tobulos stačiakampės linijos, simetriškos angos primena šių dienų statybą. Jei ne raudona dantytai kuorais dangų remianti uola fone, jei ne akmenuota dyknė aplink, manytum, kad stovi prieš kokio turtingo priemiesčio naują gimnaziją ar ištaigingą banką.

Šventyklos terasos pilnos žmonių. Vienos ekskursijos ateina, kitos išeina. Įvairių kalbų klegesys, aparatų kleksėjimas, aprangos margumynas. Karalienė Hatčepsut nebūtų pakentusi tokio balagano, ir mes, kelnėti, maištuoti, kepurėti turistai, tikrai atsirtume drumzlinuose Nilo vandenyse..

Atsisėdu minutei nuošaly ant karšto akmens. Tolumoje pro dulkinas palmių karūnas blizga Nilas. Protas, įpratęs istoriją matuoti šimtmečiais ar dešimtmečiais, neapėpia šios vietos. Viskas čia buvo praeitis, kai gimė Kristus, o mums sena Trakų pilis — nutolusi nuo šių krantų už ateities ribos...

Karštam ore šauda urvinės kregždės. Jų vyt-vyt aidi uolose ir šventyklos angose. Saulė pila baltą ugnį ant galvos. Bet dykuma alsuoja lengvu vėju, ir prie 110°F atrodo mažiau karšta, negu Čikagoje prie 90°F. Karštas vėjas vėsina, karštas vėjas džiovina. Skauda neapdengtų rankų odą. Džiūstu, kaip mumija?

Nenorom palikau nuostabią Deir-el-Bahri, nes Abdul nesumažino ekskursijos tempo ir tempė mus toliau. Kai pasiekėm Tutankamono kapą, karštis buvo savo zenite. Džiūvo veidai, lūpos, gerklės. Negalėjom atsigausti nei sulindę į kapą: ir ten oras

Mohamed Abdul

N. Jankutės nuotr.

buvo troškus, karštas. Tačiau spalvinga sienų tapyba ir auksinė jaunojo karaliaučio mumija sarkofage—fantastiškas vaizdas! Lengva suprasti archeologo Carter susijaudinimą, kai jis 1922 m. atrado šį vagių nepaliestą kapą!

Karalienių kapuose sienų piešiniai taip pat puikiai išsilaikę: spalvų šviežumas, kontūrų aiškumas nepaprastas. Senovės tapybą apžiūrint, aišku, naudojomes ir senovės "technika": prie įėjimo į tamsias, siauras kapų uolas tupėjo arabai su aliuminio lakštais ir, pagavę saulės spindulį, metė šviesos "kiškutį" į paveikslus kapo sienose. Apšvietimas buvo toks geras, kad galėjom net fotografuoti! Žinoma, iš kapo išlindus, turbanuotas "apšvietimo inžinierius" pareikalavo "bakšiš".

Kažkur tarp Deir-el-Bahri ir Tutankamono kapo prie mūsų grupės prisijungė jauna australiukė — Susie, iš Camberros. Jos tėvas pažįstas daug lietuvių, todėl jai esą smagu su mumis pakeliauti. Iš tikrųjų, tai

ne mes, bet mūsų "apaštalas Jonas" jai rūpėjo. Susie buvo daili šviesiaplaukė, dėvėjo šonuose aukštai skeltą sijonuką ir linksmi plepėjo. Mūsų vyrai geraširdiškai atleido jai flirtą su Abdul, patys "užmesdami akį".

Pagaliau, karščio priglušinti ir vėjo išdžiovinti, susėdom pailsėt Karalių slėnio užeigoj. Šiaip taip susiradę vietą prie staliukų (mirusiųjų slėnis pilnas gyvųjų — turistų) ir gerdami amerikietišką "7-UP", dalinomės įspūdžiais. Bekalbant apie ieroglifus, pasirodė, kad mūsų Mohamed ruošiasi archeologijos magistro laipsniui ir puikiai rašo ieroglifais. Apspitom jį, prašydami, kad tuo fantastišku raštu išrašytų mūsų vardus. Greit visi puikavomės asmeniškais kartūšais, kur pvz. raidė N vaizduojama vandeniui, L — liūtu, E — plunksna ir pan.

Būdamas apsukrus "Misr Travel" agentas, Mohamed pasisiūlė padirbinti mums kartūšus iš kupranugario kaulo ir tuoj pat padarė gerą biznį iš gausių užsakymų. Aišku, ne tokį pelningą, kaip Cairo Nagla, kuri ne vienai mūsų ponių įpiršo ne vieną auksinį kartūšą. Anot kai kurių vyrų, mūsų moteriškės savo pirkiniais jau atremontavo kokią nors salę Cairo muziejuje. . .

Grįžtant į "Žiemos rūmus" siestai, Mohamed pravežė mus pro savo senelio namus ir prašė, į Ameriką grįžus, pažiūrėti filmo "The Sphinx". Ten esąs nufilmuotas baltas senelio namukas Karalių slėnio pakraštyje, o pats Mohamed dalyvauja kaip statistas.

"Mano senelis pasakoja, kad jo namai stovi ant dar neatkasto kapo. Kai aš turėsiu archeologijos doktoratą, atkasiu tą kapą, pagarsėsiu ir atvyksiu pas jus į Ameriką", juokavo mūsų vadovas, o mes jam palinkėjome, kad tas kapas būtų turtingesnis už Tutankamono. . .

Po pietų jaukiam restoranėlyje "Marahaba" vėl mus priglaudė siestai "Žiemos rūmai". Iškritom visi — kas į fotelius, kas ant sofų. Nuspyrę batus, nuvožę "panamkas" ir nuo įskaudusių kaklų nukabinę foto aparatą, drybojom dievo Ra spindulių nuplakti. Didžiulių kambarių vėsi prieblanda ir tylus pasišnekėjimų murmesys — puikus poilsis įspūdžių priblokštam keleiviui.

Tokiomis kariatomis važiuome į Karnak.

Nijolės Jankutės nuotr.

Šnekos nuklydo į kalbų įvairovę. Prie mūsų vėl prisijungęs Said pasigyrė mokąs rusiškai. Ponia Emilija tuoj išbandė jo sugebėjimus, užvesdama pokalbį ta kalba. Mūsų "apaštalas" Mohamed irgi pasirodė imlus kalboms: lietuviškus vardus ir posakius jis ištarė be akcento, o mūsų grupę nuo pat ryto šaukė: "Moonshine—samagonas—krūminė!" greičiausiai pokštininkų Vytauto ir Alekso "pamokyta".

* * *

Garbė tau Amon-Ra-Atum-Harakhti,
kuri prašneka, ir pasidarė žmonės,
dievai, galvijai ir visos ožkos ir
visa, kas skrenda, ir visa, kas nutupia. . .

Merisekhmet

Pavakary Luxoro "kariatom" važiuome į garsiąją Amon-Ra šventyklą Karnake. Ši šventykla laikoma svarbiausiu ir įdomiausiu senovės Egipto paminklu. Ją pasiekt nesunku — tik pora mylių nuo Luxor. Bet kaip ir viskas Egipte, ta trumpa kelionė arkliais buvo tam tikras išgyvenimas.

Margom gūniom ir blizgančiom geležėlėm išdabintos girgždančios "kariatos", nuvaryti liūdnavaidžiai arkliukai, turbanuoti vežikai, lieknos palmės ir liepsnojančios hibiscus krūmai — viskas aplieta vakaro auksu, viskas skendi lipnioj, minkštoj šilimoj,

gėlių, arklių prakaito ir šlapumo aitriam kvape. Staiga suplyšta egzotiška paveikslo drobė, kai iš mažos gatvelės išsipila kraupi laidotuvių eiseną.

Vyrų būrys, kaip anądien Caire, bėga, ant pečių nešdami atvirą karstą, tikriau dėžę, vos pridengtą plevėsuojančia paklode, o būrys moterų juos vejasi, klaikiai raudodamos. Ta rauda be žodžių, be melodijos. Primityvi, kaip akmens amžiaus kirvukas. Ji tokia, kaip "iš skausmo rovėsi plaukus", ir tokia, kaip "daužė galvą į sieną"... Juodi, juodi raudotojų apdarai, tartum ateinančios nakties šešėliai. . .

Moterys nepaveja karsto. Vyrų šaukia ir varo jas šalin. Viena jų, turbūt mirusiojo našlė, išsivoliojusi purve. Nuo juodų plaukų, nuo juodų apdarų byra džiūstantis rausvas molis. Ji bėga ir rėkia, bėga ir rėkia. . . Nepaveja...

Gatvė užsitvenkia. Visi praleidžia tas klaikias lenktynes. Vyrų, karstu nešini, užsidaro mečetė, moterys nutyla ir grįžta atgal.

Pagaliam pajudam. Arkliukas kapsi riste. Tylim ir mes. Jaučiuos, tartum pamąčiusi antikinę tragediją graikų teatre. Tik čia nebuvo vaidinta... O gal? Ar tradicijos nesudramatinta gyvenimo kasdienybė, išgrimuota sutirštintom spalvom, apvilкта pertemptais jausmais ir gestais?

Pasiekę Karnaką, išlipam prie Sfinksų - Avinų alėjos. Geriau sakant, sfinksų Avingalvių, nes ant tradicinių liūto kūnų vypo raguotos avinų galvos — dievo Amon emblema. Už jų stūkso milžiniškos rudų akmenų sienos su vartais į senojo Egipto sancta sanctorum.

Nors Tebai buvo krašto sostinė, tačiau Naujosios Karalystės (taip vadinamas Egipto istorijos laikotarpis tarp XVIII ir XXI dinastijos) politiniam ir religiniam gyvenimui toną, be abejo, davė Karnakas. Tai didžiulis milžiniškų šventyklų ansamblis, pašvęstas dievų karaliui, Tebų patronui Amona-Ra.

Senovės egiptietis įsivaizdavo saulę kaip majestotišką karalių, dėvintį aukštą dvigubą karūną, ir davė jam dvigubą vardą:

Amon — paslėptasis (naktį saulė nematoma) ir Ra — prieinamasis (saulė dieną). Visi Naujosios karalystės faraonai Karnake statydino šventyklas šitam spindulingam dievui, tuo pačiu nepamiršdami įamžinti savęs grandioziškose statulose, o savo darbus bei nuopelnus įrašyti tūkstančiais ieroglifu sienose, kolonose, obeliskuose. Kiek garbės ir gyriaus čia teko dievui Amon-Ra, nežinia, bet Hatčepsut, Horemheb ir eilė Tutmozių bei Amenhotepų pagarbino save gigantiškais pastatais.

Vaikščiodamas po tuos kiemus, kambarius, sales, žvelgdamas į kolonas, statulas, obeliskus ir mylių mylias įrašų ieroglifais, jautiesi ne tik mažas, bet pasimetęs, prapuolęs toje bežadėje didybėje. (Didžiųjų kolonų salėj lengvai tilptų Paryžiaus Notre Dame katedra. Kolonų aukštis — 79 pėdos, skersmuo — 12 pėdų.) Nebežinai nei kur žiūrėti, nei kur eiti. Karnakas neaprepiamas žvelgsniais, neapeinamas žingsniais. Jam apžiūrėt reikia mėnesio, ne vieno vakaro.

Gigantiškų vaizdų priblokšti, susirenkam prie šventojo tvenkinio. Už dantytų sienų griuvėsių, už Tutmozės ir Hatčepsut obeliskų leidžiasi geltona saulė. Dievas Ra persimaino į Amon, Prieš akis šventasis tvenkinys, tartum tirpyto aukso veidrodis. Tame atsispindi Karnako vartai, sienos ir kolonos, įsižiūrėjus, nebežinai, kur oras, kur vanduo, Tokį tobulą atspindį mačiau tik Kraterio ežere, Oregone. Tačiau ten vandeni galėjai gert, toks buvo tyras, o čia — negalima nė rankų plaut. Šventasis tvenkinys, kaip aiškina patys egiptiečiai, per amžius virtęs įvairių parazitų ir pavojingų organizmų perykla,

"Ladies and gentlemen, jūsų diena Tebuose baigiasi, — sako Mohamed Abdul, — padarykime čia atsiveikinimo baliuką!"

Vos spėjome susėst prie apgriuvusios sienos, kai prisistatė du blizgančiai juodi nubiečiai su "Pepsi" buteliais, ir mūsų "baliukas" prasidėjo. Vienas iš nubiečių vadinosi Abdul. Tikrai! Nejuokauju, Mūsų Abdulos paprašytas, jis padainavo Nubijos dainą. Aštrus, gergždžiantis Abdul balsas tiko šiai vietai ir šiam vakarui. Jis tarytum dejavo

tykumų vėju ir kukčiojo mirusių amžių dvasiomis.

Už dainą sulaukęs gausių katučių, Abdul įsidrąsino ir vakaro programą dar pajvairino šoku. Užsirišęs turbano skarą ant klubų ir pasikaišęs savo melsvą galabėją, juodas, padžiūvęs Abdul šlepsėjo per dideliais karviškais pusbačiais, klaipydamas riešus ir pats sau pritardamas daina. Mūsų linksmybės pasiekė zenitą, kai, visiems į taktą plojant, Susie įsijungė į nubiečio šokį.

Saulė nukrito už Karnako sienų, pajudo šventojo tvenkinio veidrodis. Obeliskais ir kolonomis šliaužė minkšta, šilta prieblanda. Reikėjo grįžti atgal.

Vakarieniavom "Marahaboj". Nenorėdamos šusti prikaitusioj valgykloj, Irena, Gina ir aš išslinkom į balkoną. Buvo visai tamsu. Tropinė naktis nukrenta greitai. Iš Karalių slėnio pūtė stiprus karštas vėjas. Jis negaivino, tik vėlė plaukus ir supo filigranu išdabintas balkono lempas. Auksiniai šviesos ratai sukosi grindyse, girgždėjo lieknų padavėjų varstomos durys, sklido kepamos avienos, migdolų ir ryžių kvapai.

Mes atsisdėjom prie languota staltiese uždengto staliuko. Ant jo išsitiesus gulėjo raiņa katė. Ji leidosi glostoma ir murkė, žvelgdama į mus siaurais žalių akių plyšiais. Iš kur tu, Nefertite, migdolų akim ir švelniu kaklu? Ar iš smėliu užneštos Amarnos, *Gražuole, Kuri Ateini?* (Nefertitės vardo reikšmė).

Staiga iš gretimos mečetės minareto muedzinas pradėjo šaukt tikinčiuosius vakaro maldai. Aukšty-n-žemyn bangavo jo užlūžtantis balsas; Alacho vardas gaudė graudžiam virpesy; karštas vėjas nešiojo alpstančią dejonę, ir oras skambėjo kraupiu graudumu.

Pasijutau toli nuo įprastojo pasaulio, nuo visko, kas buvo aišku, tvirta ir sava. Aplink mane dejavo slėpinga naktis, į mane kvėpavo karštas vėjas. Buvau paklydus ir pamesta kitoj erdvėj, kitoj planetoj... Ar tai mano noras pasiekt mėnulį išsipildė?

Išvykštam atgal į Cairo vėlai. Paliekam Tebus, saugojamus Memnono kolosų, palie-

Zoserio piramidė Sakkaroje. N. Jankutės nuotr.

kam išdidžias faraonų dvasias Karalių slėny ir akmeninius jų veidus Karnake. Paliekam ir Mohamed Abdul gatvėj prie "Marahabos".

"Ladies and gentlemen, pažiūrėkit filmą "The Sphinx", dar primena jis ir pamojuoja. Vėjas plaka jo baltą apdarą, šiausia palmių karūnas. Karštas troškinantis vėjas nuo raudonų Deir-el-Bahri uolų...

BALANDŽIO MĖN. 29 D.

Baigėsi paskutinė diena Egipte — pati įdomiausia! Lankėm faraono Zoserio laiptuotą piramidę Sakkaroj, o vakare dalyvavom garsiajame "Šviesos ir garso" spektakly..

Pirmoji suvienyto Egipto sostinė buvo Memfis (apie 20 mylių į pietus nuo dabartinio Cairo). Beveik 3000 metų prieš Kristų Memfis jau buvo didelis miestas, valdomas III dinastijos faraonų. Šis miestas gyvavo apie 4000 metų, tačiau dabar, jei ne laiptuotoji piramidė, būtų sunku atrasti net jo vietą. Nilo potvyniai ištirpdino nedegtas plytas, iš kurių senovės gyvenvietės buvo statomos. Paliko tik akmeniniai karalių kapai dykumose, kaip ši nepaprasta, seniausioji piramidė.

Kelias į Memfį, tikriau į dabartinį Sakkara kaimelį, buvo labai gražus: abipus aukšti, išdrikusias šakas kaip kasas paleidę

Karalienė Nefertiti.

eukaliptai, o aplink žali datulių palmių miškai. Staiga, lyg nurėžta, baigiasi žaluma. Įvažiuojam į dykumos karalystę, o ten jau iš tolo regim ir pačią karalienę — Zoserio piramidę.

Ji stovi vidury mylios ilgumo aikštės. Ją senovėje juosė milžiniška siena su 14 vartų, kurių tik vieni buvo tikrasis įėjimas. Aikštėje, be piramidės, stovėjo daug įvairių pastatų, kurių griuvėsius dabar apžiūriname. Pomirtiniai karaliaus Zoserio namai apima ir požemius, kuriuose rasta meniškai išpuoštų kambarių, paties Zoserio kapas ir 40.000 alabastrinių ir kristalinių vazų! O įdomiausia tai, kad 5000 metų nepaskandino užmarštyje šių paminklų architekto. Tai legendarinis Imhotep, faraono viziris, didelių ir įvairių talentų asmenybė. Egipto istorijoj jo vardas iškyla kaip kunigo, astronomo, rašytojo, architekto ir gydytojo. Tai pirmas ne karališkos kilmės egiptietis, savo darbais įsiamžinęs tūkstantmetėj istorijoj.

Niekur nepajutau gilos senovės taip apčiuopiamai, taip ryškiai, kaip dykumoj prie Zoserio piramidės. Čia nebuvo kupranugarų, nei įkyriųjų suvenyrų pardavėjų, nei turistų kamšaties. Klampojau smulkiu gelsvu smėliu melsvoj dangaus, saulės ir vėjo erdvėj, žiūrėdama į fantastišką Imhotepo kūrinį. Ėjau artyn ir artyn, kad atminty paliktų akmenų ir laiptų dydis, kad pajusčiau amžių krūvį. Gigantiški tie laiptai! Jų kampai laiko nugrauzti, vietomis nubirę milžiniškų akmenų luitai, o kiekviena pakopa pripus-tyta smėlio. Kopos ant piramidės!

Vėjas tebenešiojo smėlį, kaip prieš tūkstančius metų. Šiureno baltos kruopelytės aplink kojas. Visas oras buvo pilnas tylaus gaudimo. Kokia grandioziška sustojusio laiko panorama!

* * *

Grįžtant į viešbutį, užsukom į garsųjį Cairo Kahn ei Kahlili bazarą. Nors vardas skamba egzotiškai, tačiau bazaras mažai skiriasi nuo Čikagos Maxwell gatvės. Gal tik didesnis ir nešvaresnis. Jeigu tik mokėsi derėtis, visko čia gali pigiai nusipirkti: medžiagų, sidabro, papuošalų, drabužių, indų, įvairiausių suvenyrų.

Autobusui sustojus, pasklidom po Kahn ei Kahlili gatviūkštes, kaip žydo bitės. Visi derėjomės, riejomės su erzeliuojančiais arabais, visi pirkom jei ne sidabrą, tai bent atviruką.

Mudvi su Irena, kiek pirkę, kiek ne, bėgijom po gatves, gaudydamos veidus ir vaizdus į savo foto aparatus. Aplinkui plaukė žmonių minios. Štovėjau šaligatvio pakrašty, ieškodama įdomiausio veido ir spalvingiausio apdaro, kai pamačiau juodai susisupusią jauną motiną. Ji buvo žymiai nėščia ir už rankos vedėsi mažytę dukrytę. Mergytė gal trejų metų, šviesia suknete, basutė. Mažutėse auselėse blizgėjo auskariukai.

"Bus puiki nuotrauka!", galvojau, suvedama vaizdą į fokusą, kai mažoji gražuolė pasikėlė suknytę ir... tūptelėjo ant šaligatvio. . . Mano vakarietiškos pažiūros į higieną ir privatumą buvo išmuštos iš pusiausvyros, o foto aparatas iš fokuso. Daugiau nuotraukų bazaro gatvėse nebedariau. Nu-

ėjau pas storą prekiją ir nusipirkau Kahn ei Kahlili atviruką.

* * *

"Šviesos ir garso" spektaklis man atminty pasiliks ilgam laikui, kaip visu Egipto įspūdžių vainikas.

Temstant atvykom į didžiulę aikštę prie Sfinkso. Autobusas po autobuso vežė būrius žiūrovų, bet vietos užteko visiems.

Pirmąkart gyvenime sėdėjau teatre, kurio "lubas" puošė šviesios Grižulo, Jupiterio ir Saturno "lempos", kurio "dekoracijas" sudarė didžiųjų Gizos piramidžių ansambelis, o aktoriai buvo — Cheopsas, Chefren, Mycerinus ir Sfinksas!

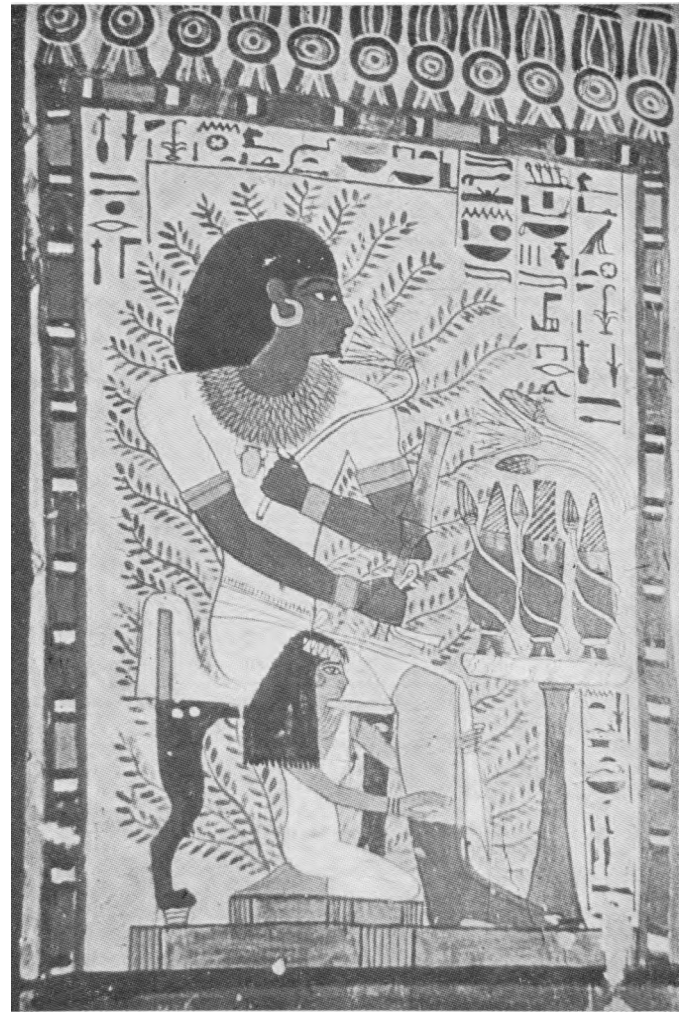
Visai sutemus, prakalbo piramidės: puikiausią garso perdavimo techniką pasijungę, ištraukus iš senojo Egipto istorijos anglų kalba perdavė geriausi šekspyriniai aktoriai André Malraux poetiškais žodžiais. Šiltos nakties glūdumoje, pašvaistėmis liepsnojant šviesų žaidimui, į mus kalbėjo Cheopsas, Chefren, Mycerinus ir Sfinksas. Tūkstantinė minia sėdėjo po žvaigždėmis ir klausėsi, su laikius kvapą.

"Pasaulis bijo laiko, bet laikas bijo piramidžių..."

O kad galima būtų surengti "Šviesos ir garso" spektaklį Trakų pily! Kiek daug ir kaip įspūdingai galėtų ji pasakyti mūsų poetų žodžiais!

Iki kito laiško.

Jūsų Nijolė

Tokiais piešiniais išmargintos faraonų kapų sienos.

TREČIOJI "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" ESKURSIJA

Šių metų ekskursija buvo sužavėti visi keleiviai. Ją "Laiškuose lietuviams" labai gražiai aprašo Nijolė Jankutė. Kur vyksime ateinančiais metais? Buvo įvairių pageidavimų. Stengsimės juos patenkinti, kiek įmanoma. Nutarėme ruošti trijų savaitių ekskursiją į Portugaliją, Ispaniją, Maroko ir Prancūziją. Aplankysime Fatimos ir Ljurdo Marijos šventoves, o taip pat ir didžiausias pasaulyje meno šventoves: Prado Madride ir Louvre Paryžiuje. Data dar galutinai nenustatyta, bet bus maždaug nuo birželio 20 iki liepos 11 dienos. Tikslios kainos dar taip pat nežinome, bet galima manyti, kad kainuos (su visomis išlaidomis) apie 2300 dol. Kurie šia kelione domitės, tuoj praneškite "Laiškų lietuviams" redakcijai.

“Avingalvių” sfinksų alėja.

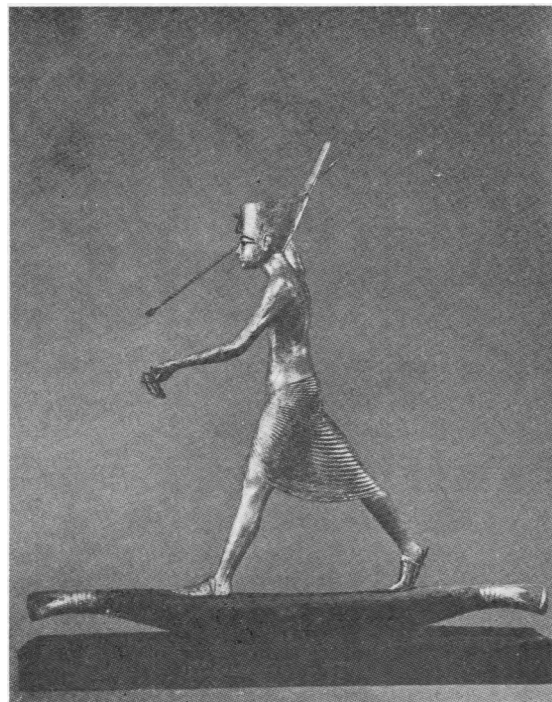
**Ekskursijos aprašymo autorė
prie šventojo tvenkinio Karnake.**

Jos pačios nuotrauka.

Deir-el-Bahri karalienės Hatčepsut šventykla.

N. Jankutės nuotr.

Auksinė figūrėlė iš
Tutankamono kapo —
Tutankamonas su harpūnu.

SOLIDARUMO ĮGYVENDINIMAS

P. DAUGINTIS, S.J.

Dėl pasaulyje esamų blogybių daugelis kaltina komunizmą ir komunistinės santvarkos kraštus. Ir mes, lietuviai išeiviai, esame daug nuo komunizmo nukentėję, bet ypač daug kenčia mūsų pavergtoji tautos dalis.

Kiti dėl tų blogybių kaltina kapitalizmą. Daugelis ir mūsų yra pajutę kapitalistinės santvarkos negeroves. Užtat kiti jį puola, kiti net tikisi, kad visur įgyvendinta komunistinė santvarka pašalintų kapitalizmo negeroves ir sukurtų rojų žemėje. Galbūt ne komunistinis Sov. Sąjungos režimas, bet tikrasis Markso aprašytasis komunizmas, o gal kiek sušvelnintas marksizmas, socializmas. Šitoks marksizmas bandomas įgyvendinti socialistinių partijų, įvairiuose Europos, Azijos, Afrikos ir Amerikos kraštuose.

Kiti priešingai — tikisi, kad neokapitalistai pagerins kapitalistinę santvarką ir palengva ją padarys demokratišką, žmonišką. Tačiau ar galima kapitalizmą padaryti tikrai žmonišką? Ar galima marksizmą sušvelninti: pataisyti jo struktūrines klaidas ir pakeisti jo elgesį su žmonėmis (dabar su jais elgiamasi kaip su gyvuliais)?

Tad pirma pasvarstykime, ar iš viso tos didžiosios santvarkos atitinka žmogišką prigimtį. Jei ne, tai kokia turėtų būti ta santvarka? Ar mes, išeiviai, pabėgėliai iš komunistinių kraštų, nusivylę taip pat kapitalizmu, pažįstame tokią santvarką?

IEŠKANT SOLIDARUMO

Žmogaus prigimtis yra dvilypė: savimioli, individualistiška ir altruistinė, sociali, bendruomeniška. Prigimtis traukia žmogų rūpintis savimi, savo šeima, gimine, bendrauti su kitais, drauge su kitais pasirūpinti žmogiškam gyvenimui reikalingais dalykais. Žmonės jaučiasi vieni nuo kitų priklausomi, atsakingi vieni už kitus, reikalingi pagalbos ir stojimo vienu už kitus, net vieno rūpinimosi visais kitais ir visų rūpesčio juo.

Visa tai trumpai išreiškiant, žmogus savo prigimtimi yra solidarumo ieškanti būty-

bė: siekia jis būti solidariu su kitais, darbais reikšti solidarumą kitiems, jis taip pat naudojami kitų solidarumu. Tai prigimties įstatymas: *daryk artimui tai, ko norėtum, kad jis tau darytų*. Tai didysis Dievo įsakymas: "Mylėkite vienas kitą, kaip aš jus mylėjau!" Tai konkretus, plačiau apimęs broliškumas.

Paprastai solidarumas išreiškiamas vienu trumpu Šūkiu: *vienas už visus ir visi už vieną!* Tas stojimas vieno už visus ir visų už vieną vadinamas *solidarizmu* ar *solidarizmo principu*, dėsnium.

Tad pažiūrėkime, ar marksizmas, kuriuo remiasi komunistinė bei socialistinė santvarka, ir kapitalizmas išpildo solidarizmo reikalavimus, išreiškiančius pačią žmogaus prigimtį.

MARKSIZMO ANALIZĖ IR KRITIKA

Marksizmas, pagal jo autorių Karolį Marksą ir jo garsiąją ūkinę analizę, aprašytą svarbiajame jo veikale "Das Kapital", yra pagrįstas savotiška darbo ir kapitalo samprata. Ji labai patinka darbininkijai ir jos tikriems ar tariamiems vadovams.

Pažengusiose civilizacijose žmonės apsirūpina sau reikalingais daiktais ir patarnavimais jau nebe tiesioginiais mainais, bet rinkoje: turguje, pastovioje prekyvietėje, krautuvėje, sandėliuose. Į rinką patys gamintojai ar jų tarpininkai, prekybininkai sutelkia savo gaminius, prekes. Vartotojai juos gauna mainais už pinigus, jais sumokėdami sutartą kainą, atitinkančią gaminio - prekės vertę.

Kas sudaro gaminio vertę?

A. Pagal Marksą-

1. Gaminio vertę sudaro vien į jo pagaminimą įdėto darbo (vidutiniškai reikalingo) atlyginimas, kad darbininkai galėtų gyventi.

2. Vertė yra socialinė kategorija, visuomeniškas dalykas.

3. Žaliava, energija, darbo priemonės ir kita yra daiktai, fiziniai dalykai.

4. Tad jie neturi arba bent neturėtų turėti reikšmės gaminio vertei rinkoje, jeigu jie nebūtų privačių savininkų nuosavybė.

5. Todėl reikia panaikinti privačią nuosavybę.

6. Socialistinėje fazėje gamintojai ir vartotojai, tarpininkaujant kolektyvui, mainais pasikeistų produktais pagal įdėtą j juos darbo laiką (darbdienius).

7. Laikinai komunistinėje fazėje apsimainymą produktais tvarko proletariato komunistinė diktatūra.

B. Pagal *solidarizmą* (marksizmo kritika):

1. Gaminio vertę sudaro ne vien darbo, bet ir įdėto kapitalo atlyginimas; taip pat paklausa—pasiūla rinkoje.

2. Taip, nes paklausa ir pasiūla įstatymas nėra koks griežtas gamtos įstatymas.

3. Tačiau jau jie yra tiesiogiai ar netiesiogiai perėję per žmonių, jų savininkų rankas.

4. Tad turi reikšmės vertės-kainos sudarymui, net jeigu priklausytų viešajai nuosavybei.

5. Nereikia privačios nuosavybės panaikinti, išskiriant tik ypatingus atvejus kai kuriose srityse, pvz. transporto.

6. Markso tai tik paminėta, bet niekur plačiau neaprašyta. Tai yra tik utopija. Be to, ir darbas nėra vienodos vertės.

7. Kaip vienašališkai ir neteisingai komunistinėse valstybėse diktatūrinė valdžia tai daro, dabar yra žinoma; yra nuolatinis gaminių trūkumas. Žmogus turi teisę pats laisvai apsirūpinti.

Kam priklauso gaminio piniginė vertė?

Pagerintas, perdirbtas ar pagamintas produktas rinkoje turi didesnę vertę, negu žaliava ar dar nevisiškai vartojimui paruošti produktai. Marksas tai vadina *viršverte*. Rinkoje ji įjungiamą į gaminio-prekės piniginę vertę-kainą. Kas gauna tą viršvertę? Kam ji turi priklausyti, žiūrint solidaraus įvairių asmenų ir veiksmų prisidėjimo prie paruošimo, pagaminimo?

A. Pagal *marksizmą* viršvertė priklauso tik darbui, darbininkams, nes:

1. darbo dėka žaliava paruošiama, pritaikoma, pagaminama.

2. Žaliava, energija ir kitokios darbo priemonės yra kapitalistų pasisavinti gamtos išteklių ir darbas, juose įdaiktintas.

3. Visa tai reikia nusavinti, vėl grąžinti į kolektyvinę nuosavybę bendram visų naudojimuisi.

B. Pagal *solidarizmą* (marksizmo kritika) viršvertė priklauso ir darbui, ir kapitalo teikėjams, nes:

1. ne vien žmogaus darbu žaliava paruošiama, bet ir įrankiais, energija, mašinomis.

2. Iš dalies tai tiesa: kapitalo savininkai nejučiomis pasisavina viršvertės ar piniginės vertės dalį, priklausančią ir darbininkams.

3. Ne! Žmogus turi prigimtą pirminę teisę į maistą ir visa kita, kas reikalinga palaikyti savo ir šeimos gyvybei, taigi ir į priemones tai pasigaminti. Užtat jis turi teisę ir į privačią nuosavybę.

C. Pagal *kapitalizmą* viršvertė priklauso kapitalo savininkams, užmokėjus darbininkams už darbą, nes:

1. gamybos procesui reikia žemės, pastatų, žaliavų, energijos, įvairių priemonių, pagerinančių darbą.

2. Reikia gamybos, administracijos ir pirkimo-pardavimo vyksmui pinigų.

3. Yra nemaža rizika, kad įdėtų pinigų dalis visai gali pražūti, nukritus kainoms, nesumokėjus skolininkams, įvykus katastrofai ir t.t.

D. Pagal *solidarizmą* (kapitalizmo kritika) viršvertė solidarai priklauso ir kapitalui, ir darbui, nes darbe dalyvauja visas žmogus.

1. Solidarai priklauso ir jų teikėjams-savininkams už jų suvartojimą, nusidėvėjimą, įdėtus pinigus (pirminės ar dalinės vertės grąžinimu palūkanomis).

2. Pinigo savininkams ir kredito teikėjams taip pat priklauso atlyginimas nuosimčių forma.

3. Rizikuoja ne tik kapitalo savininkai, bet ir darbininkai. Pavyzdžiui, darbininkai rizikuoja sugadinti sveikatą, būti atleisti iš

darbo, galbūt keltis kitur su šeima, išmokti kito darbo ir t.t.

Visai suprantama, kad darbininkai ir tarnautojai, matydami, kaip jų įmonių ar įstaigų savininkai vis turtėja, nerimsta. Jiems atrodo, kad turtėja tik iš jų darbo, kad jie, žemesnieji sluoksniai, atsilikusios sritys ir trečiojo pasaulio šalys kapitalistinėje santvarkoje vis eina skurdyn. Užtat jie reikalauja vis didesnių algų ir geresnio atlyginimo kartais net ilgai užtrunkančiais streikais, jiems ir visam kraštui nešančiais didelę žalą.

Be to, tiek kapitalizmas, tiek neokapitalizmas nėra solidarūs su darbininkais ir kitose srityje — nelaiko jų lygiais partneriais gamybos ir paskirstymo vyksme. Juos laiko tik darbo jėga.

SOCIALIZMO PASEKMĖS

Marksizmas nėra solidarūs ir teisingas su kapitalo teikėjais, savininkais. Jis siekia panaikinti privačią nuosavybę. Taip jis jau ir padarė komunistinės santvarkos šalyse. Apie to skaudžias, baisias ir nežmoniškas pasekmes plačiosioms žmonių masėms čia nerašysime.

Socializmas — toji švelnesnė marksizmo forma — pripažįsta smulkią vartojamąją ir gamybinę nuosavybę. Tačiau stambioji ir vidutinė gamybinė ir kitokia, pvz. bankų, nuosavybė yra kolektyvinė. Ji yra valstybės valdančios partijos grupės rankose.

Tuose kraštuose mažiems pramonininkams, prekybininkams ir ūkininkams labai sunku išsilaikyti. Visa žaliava, gamybos priemonės ir taip būtinas kreditas yra valdžios rankose. Visi jie, net ir dirbantieji žmonės priklauso nuo valdančios partijos malonės ar nemalonės, nuo jos grupių, klikų, pareigūnų, valdininkų.

Ieškoti solidarumo ar teisingumo pas aukštesniuosius pareigūnus ar teisme labai sunku, brangu, reikia ilgai laukti ir maža vilties jį rasti. Juk visi jie tos pačios valdančios partijos ar klikos pastatyti, užstojami ir saugūs! O atleistam iš darbo sunku ir dažnai visai neįmanoma gauti valdžios darbo.

Jau dabar Vakarų Europos valstybėse apie 50-60% viso krašto turto priklauso valdžiai (valstybės, valstijos, apskrities), ir pi-

lietis yra labai priklausomas nuo jo. Koks bus jo likimas tada, kai 80-95% bus valdžios rankose? Taip vietoje ponų kapitalistų ir jų patikėtinių atsiranda ir įsigali kita ponija — aukštieji partijos ir jos grupių vadai, vadeliai, stambieji valdžios pareigūnai, jų sekretoriai, valdininkai ir t.t.

Be to, jau dabar demokratiniuose kraštuose apie du trečdaliai viso valstybinio biudžeto sunaudojami biurokratijos išlaidoms ir tik vienas trečdalis — kelti bendrajai žmonių gerovei. Stipriai padidėjus valdžios nuosavybei ir kompetencijai, tos biurokratijos reikės dar daugiau. Jos išlaikymas dar labiau mokesčiais apsunks dirbančiųjų uždarbius ir pragyvenimą. . .

Tad ir socializmas — ar jis vadintųsi demokratinis, ar humanistinis, krikščioniškasis, ar kitoks — nėra solidarūs nei su dirbančiais, nei su savininkais. Jis veda žmogų į netekimą savo nepriklausomybės ir užtat didesnėn ar mažesnėn vergijon. Tai reikia žinoti, suprasti ir atidžiai stebėti socialistinių valstybių žmonių gyvenimą ir neapsigauti gražiai pateikiama socializmo teorija bei propaganda. Nusivylus kapitalistine santvarka, kapitalistams stipriai viešpataujant ūkiniam ir kultūriniam demokratinių kraštų gyvenimui, nereikia mestis į kitą kraštutimumą — į socializmą, daugiau ar mažiau, greičiau ar lėčiau pavergiantį žmogaus asmenybę.

SOLIDARUMAS KAIP PAGRINDAS IR STRUKTŪRA

Taigi nei kapitalizmas, nei komunistinis ar socialistinis marksizmas neatitinka žmogaus prigimties. Jiedu neturi nei solidarumo dvasios su visais dalyvaujančiais ūkiniam ir kultūriniame gyvenime, nei solidarumą skatinančių formų ir jį įgalinančių struktūrų bei institucijų. Tad jie iš esmės yra klaidingi, ir jų sukurtos ar kuriamos struktūros, santvarkos yra netinkamos, neatitinkančios solidarumo ieškančios žmogaus prigimties ir dvasios. Žinoma, tuo nepaneigiam, kad kapitalistinės santvarkos ir įvairios socialistinės partijos yra padariusios ir gero. Tačiau iš esmės nei socializmo, nei kapitalizmo negalima pagerinti ar pataisyti.

Tad reikia solidarumu pagrįsti visokeriopą bendruomeninį gyvenimą: ugdyti, stiprinti solidarumo dvasią žmonėse ir juo persunkti visą žmonių gyvenimą, juo pagrįsti ūkinio, profesinio ir kitokio kultūrinio gyvenimo reiškimosi formas, institucijas, struktūras. Solidarumo principas — stojimas vieno už visus ir visų rūpestis, atsakingumas už vieną įpareigoja žmogų, tampa *dorine norma*, nustato jo atliktinas pareigas kitiems ir kitų jam atliktinas pareigas bei jo turimas teises — tampa *juridiniu, teisiniu principu*.

Tuo pačiu solidarizmas teikia pagrindą nustatyti šios ar kitos bendruomenės tikslus, kuriems žmonės susibūrė, paskirų žmonių ir jų grupių teises, pareigas, solidarius įnašus tiek paskirų narių, tiek bendrosios gerovės labui. Visa tai įgalina išreikšti pagrindiniais nuostatais (konstitucijomis, statutais), juridinėmis normomis, įstatymais ir juos atitinkančias formas, institucijas, struktūras. Tai gi solidarumo dėsnis yra ir *organizacinis principas*.

Tad visas socialinis žmonių gyvenimas yra galimas tvarkyti solidarizmo principu ir solidarizmo dvasia. Tai būtų *solidaristinė santvarka*. Ji išvengia abiejų didžiųjų dabartinių santvarkų klaidų. Išvengia kapitalizmo vienašališkumo — perdėtos individo ir ūkinės laisvės: neribojamos konkurencijos, pelno siekimo, nevykdymo solidarumo su kitais dirbančiųjų bendruomenės nariais ir tautos ūkiu. Nedaro ir marksizmo klaidų: nepavergia žmogaus kolektyvui ir bendruomenės nekontroliuojamai valdžiai, valdančiai partijai, grupei, klikai, diktatoriams, įstaigų direktoriams ir pan.

Solidarizmą yra gerai išnagrinėję ir visą solidaristinę sistemą išdirbę katalikai filosofai, sociologai, ekonomistai ir kiti. Kai kuriuos solidarizmo ir solidaristinės santvarkos reikalavimus iš dalies ar pilnai kai kur yra įvykdę krikščionių darbdavių sąjungos, paskiri žymūs pramonininkai ar net valstybė. Neįmanoma čia jų visų aprašyti ar bent išvardinti.

Kai kurios įmonės ir firmos yra savo fabrikus ar įstaigas padalinusios į atskiras

darbo bendruomenes. Tokių bendruomenių žmonės jau pajėgia apžvelgti visą gamybinių vyksmą ir turėti įtakos į gamybą. Kitur pačių savininkų iniciatyva ar valdžios įstatymų dėka veikia įmonėse mišrūs komitetai, komisijos ar įmonės tarybos.

PORA ĮGYVENDINIMO PAVYZDŽIŲ

Plačiausiai tai įgyvendinta Vakarų Vokietijoje. Joje tuoj po II pasaulinio karo įvestos įmonių tarybos, renkamos visų įmonių darbininkų ir tarnautojų trejiems metams. Garsiuoju Bendravaldystės įstatymu (Mitbestimmungsrecht) 1950 m. įvestas privalomas darbininkų atstovų dalyvavimas didžiųjų įmonių, turinčių bent 10.000 samdomų darbininkų ir tarnautojų, administracinėje taryboje, kurioje darbininkų atstovai sudaro pusę jos narių. 1977 m. jis išplėstas į vidutines įmones ir įstaigas. Be to, personalinio skyriaus direktorius turi turėti darbininkų atstovų pasitikėjimą.

Labai rūpinamasi darbininkų, administracijos ir savininkų bendradarbiavimu. Puoselėjama privati ūkinė iniciatyva bei konkurencija ir už tai solidariai priklausantis atlyginimas — kuklus, vidutinis pelnas. Tačiau tai įvairiai kontroliuojama: įstatymu griežtomis bausmėmis draudžiamas monopolio sudarymas, yra nustatomos mokėti mažiausios algos ir geri, teisingi atlyginimai, sutarti darbdavių sąjungos ir vienintelio galingo federalinio sindikato (Gewerkschaft, Labor Union). Tokią santvarką vokiečiai vadina *sociale laisvos rinkos ekonomija*. (Plačiau apie tai galima rasti autoriaus straipsnyje "Naujoji ūkinė santvarka", "Laiškai lietuviams", 1978 m., 273 psl.).

Kaip jau minėta, apmokėjus visas gamybos ir paskirstymo išlaidas darbui ir kapitalui, likusį įmonės pelną turi solidariai gauti ir kapitalo savininkai, ir darbininkai-tarnautojai. Tai būtų *darbininkų dalyvavimas įmonių pelne ir priaugančioje jų nuosavybėje*. Įvairiuose kraštuose jau yra nemaža daugiau ar mažiau pasisėkusių bandymų padaryti darbininkus įmonių pelno ir nuosavybės dalininkais.

Turbūt plačiausiai, nors savotiškai, tai

padaryta pusiau karinės valdžios Brazilijoje. 1970 m. įstatymu įvesta visiems privaloma "Socialinės integracijos programa". Visos pelno siekiančios įmonės, firmos ir institucijos moka tam tikrą įnašą į specialų fondą pagal savo piniginę apyvartą ar samdomojo asmens atlyginimo dydį. O pelno nesiekiančios institucijos (labdaros ir net valdžios įstaigos) moka tam tikrą, paprastai vieną, nuošimtį nuo darbininko ar tarnautojo algos. Fondo pinigais valdžios įgaliotasis bankas teikia kreditą privačioms įmonėms ir įstaigoms, taip pat moka darbininkams nuošimčius. Tačiau pinigais darbininkas gali pasinaudoti tik vedybų, nuosavybės įsigijimo, mirties ir kitais panašiais atvejais.

VERSLINĖS IR PROFESINĖS SAVIVALDYBĖS

Solidarumo principas taip pat reikalauja, kad darbininkai ir tarnautojai dalyvautų visos savo ūkio šakos ar profesijos reikalų tvarkyme. Dabar tai atlieka valdžios ministerijos, įstaigos ir iš dalies darbdavių sąjungos bei darbininkų sindikatai. Praktiškai jie siekia savo klasės, grupės ar narių naudos. Darbdavių ir darbininkų priešiški siekiai vis kelia nuolatinę klasių kovą, streikus, lokautus. O valdžios ir ministerijų ir įstaigų pareigūnai paprastai neturi nei reikiamo prityrimo juos tvarkyti, nei asmeninės atsakomybės už tai.

Tad juos turėtų tvarkyti žemės ūkio, pramonės, prekybos ir kitų verslų bei profesijų atstovybės. Šios atstovybės būtų laisvai renkamos visų tų profesijų ar verslų darbuotojų: savininkų, darbininkų, tarnautojų. Tie rinktieji atstovai būtų ir prityrę savo srities žinovai, ir atsakingi žmonės tiek savo rinkėjams, tiek visai valstybės bendruomenei. Jiems rūpėtų ir savo verslo ar profesijos bei jos narių reikalai, ir solidarus įsijungimas į visos valstybės ūkinį, kultūrinį gyvenimą ir dalyvavimas bei prisidėjimas prie bendrosios gerovės.

Tai būtų kažkas panašu į teritorines savivaldybes — miesto, valsčiaus, apskrities, valstijos (provincijos), kurios tvarko vietinius reikalus ir yra natūralūs tarpininkai tarp federalinės valdžios ir piliečio. Taip

verslinės ir profesinės savivaldybės būtų tarpininkai tarp valstybės — didžiosios politinės bendruomenės — ir gamintojo, prekybininko, profesionalo.

Panašiai daro politinės valdžios ministerijos, įstaigos, retkarčiais pasikviesdamos pasitarti ar pasiinformuoti joms rūpimų ūkio šakų ar profesijų žmones, įtakingus atstovus ar net sukviestas pasikalbėti darbdavių sąjungų ir darbininkų sindikatų vadovus. Bet jie nieko negali nuspręsti, tvarkyti ar valdyti tos srities reikalų, nebent specialiu įsakymu būtų kitaip sutvarkyta, pvz. kolektyvinė darbo sutartis, sudaryta darbdavių ir darbininkų atstovų, galioja visoms įmonėms.

Verslinės ir profesinės atstovybės, prigimties ir valstybės konstitucijos galia, būtų *viešosios teisės institucijos*. Jų statutai ir potvarkiai galėtų visiems to verslo ar profesijos nariams ir su jomis turintiems kokių nors reikalų. Taip susidarytų tvarkinga, žmoniška santvarka, *solidaristinė socialinė santvarka*.

KELIOS IŠVADOS

Mums, lietuviams, labai svarbu daugiau žinoti apie solidarumą, jį gerai pažinti ir praktikuoti. Solidarumo ilgisi visų šalių žmonės. Jo ilgisi ir mūsų tautiečiai tiek čia, išėivijoje, tiek tėvynėje, ir mūsų giminės bei artimieji. Solidarumą jau pradeda jausti maži vaikai šeimoje. Jį reikia nuolat vaikuose ugdyti. Jeigu į solidarumą daugiau dėmesio kreiptų vedusieji, tai nekiltų daug šeimos problemų arba būtų lengviau jas išspręsti.

Svarbu solidarumą plėsti ir palaikyti su savo giminėmis, su savo kolonijos lietuviams. Visi ilgisi ir nori solidarumo. Gal kitiems ne prie širdies krikščioniškosios meilės ar broliškumo žodžiai, tačiau draugišką solidarumą visi priima.

Reikia rodyti solidarumą ir kitataučiams, gyvenantiems mūsų kaimynystėje ar sutiktiems darbovietėje. Esant su kitais solidariams, lengviau ir pakalbėti apie solidarumą įmonėse, institucijose, įstaigose. Svarbu žinoti pačiam ir duoti kitiems pažinti bei pausti, kad žmonių santykius gali tvarkyti ne

SPAUDOS LAISVĖ BRANGIAI NUPIRKTA

JONAS MIŠKINIS

Pirmasis lietuvių tautos politinis pasireiškimas rusų caro valdymo laikais buvo kova už lietuviškosios spaudos laisvę. Tiesa, pelitiniai idealai — valstybės atstatymas ir išsivadavimas iš rusų jungo — buvo dar gyvi, bet tai buvo daugiau bajorijos, pasidavusios lenkų įtakon, idealai, tolimi ir nesuprantami plačiajai lietuvių tautos liaudžiai. Sulenkėjusi bajorija svajoto apie buvusios jungtinės Lietuvos-Lenkijos valstybės atstatymą, apie tuos dingusius negrįžtamus laikus, kai bajorija buvo viskas, o likusioji didžioji tautos dalis — niekas, savos rūšies medžiaga bajorijai tarpti.

Suprantama, kad tokie idealai nė kiek nejaudino liaudies, kuri negalėjo jais žavėtis ir pasiliko jiems šalta, nors ir buvo mėginama 1831 ir 1863 m. sukilimuose ją išnaudoti tų idealų siekimui. Tačiau ir per tuos du sukilimus aiškiai pasirodė, kad bajorija sugeba tik svetimomis rankomis žarstytis, o pati bijo net trupučiuką rizikuoti ar šį tą paaukoti. Bajorija, kėlusis sukilimo idėjas, pati pirmoji nuo jų atsiskė, paskubėdama susitaikyti su priešu ir palikdama kovų dalyvius liūdnam likimui.

Ir kuo visa tai pasibaigė? Nors tam tikra bajorijos dalis nukentėjo, bet vis dėlto ji išsilaiškė savo privilegijuotą padėtį, kad ir truputį apkarpytą. Skaudžiausiai nukentėjo lietuvių tauta, nes jai buvo uždrausta lietuviška spauda. Tai buvo bausmė už svetimą nusikaltimą. Bajorija, būdama jau sulenkėjusi, lietuvių spaudos uždraudimo nebuvo paliesta — lietuviška spauda jai nebuvo reikalinga. Galima pasakyti dar daugiau —

tik savimyla, bet ir solidarumas, kad šalia marksizmo ir kapitalizmo yra galima dar ir trečia santvarka — solidarumas su kitais. Ši santvarka kaip tik atitinka dvilypę žmogaus prigimtį. Laisvasis pasaulis gali ir turi turėti laisvę, lygybę, brolybę ir demokratiją. (Plačiau apie tai žr. autoriaus straipsnį "Solidaristinės santvarkos bruožai", "Aidai", 1979 m., 5 nr., 189 psl.).

bajorija lietuviškos spaudos net bijojo, nes jautė, kad atgimstanti tauta jai nedovanos už begėdišką savo tėvynės ir valstybės išdavimą svetimiesiems. Todėl spaudos uždraudimą bajorai pasitiko su pasitenkinimu, nes bent laikinai ji buvo apsaugota nuo tautos gresiančio keršto.

Tad kova dėl spaudos, kaip jau minėjome, buvo pirmasis lietuvių tautos aktyvus politinis pasireiškimas. Siekiant spaudos laisvės, teko kovoti ne tik su rusų valdžia, bet ir su buvusiais saviškiais, su bajorija, kuri iš tikrųjų būtų turėjusi šiai kovai vadovauti, o ne stovėti priešų eilėse.

Spaudos laisvę lietuvių tauta brangiai nupirko: keturiasdešimt metų teko slapstyti, vargti, gyventi nuolatiname pavojuje, kentėti kalėjimuose, būti ištremtiems į Sibirą. Tad mums spauda dabar turėtų būti ypatingai brangi. Spausdintą lietuvišką žodį mes turime gerbti ir mylėti, nes per jį mūsų tauta tautiškai susiprato ir atgavo laisvę.

Lietuviškoji spauda, prasidėjusi su kuklia "Aušra", padarė didelę pažangą savo gausumu, turiniu, išplitimu. Mūsų periodinės spaudos istorijoje galima nustatyti tris ryškius etapus. Pirmasis etapas buvo spaudos laisvės atgavimas. Jis tęsėsi 40 metų. Antrasis etapas yra spaudos paplitimas tarp skaitytojų. Sunkus buvo kelias, net ir išsikovojus laisvę. Spauda nebuvo gausi, nes žmonės spaudos reikšmės dar nebuvo supratę. Su spaudos laisvės atgavimu dar ne viskas buvo pasiekta, reikėjo lietuvišką spaudą paskleisti žmonėse, raginti, kad jie spaudos teikiamomis gėrybėmis naudotųsi, kad ją pamiltų. Čia buvo daug pasiekta, atgavus nepriklausomybę. Per 22 laisvo gyvenimo metus buvo padaryta tokia didelė pažanga, apie kurią nebūtų galima svajoti, neturint laisvės. Trečias etapas buvo spaudos surūšivimas, paskirstymas tam tikromis sritimis. Kiekviena gyvenimo sritis stengėsi įsisteigti savo laikraštį, kad geriau galėtų siekti jai rūpimų tikslų. Spaudos srityje jau bu-

vome susilyginę su kitomis senesnėmis valstybėmis. Tai buvo didelis mūsų kultūrinis laimėjimas.

Dabar lietuviškoji spauda mums yra lengvai prieinama. Mūsų spauda vis gerėja, tobulėja. Nemaža skaitytojų vis labiau susigvena su lietuvišku žodžiu. Bet tai yra tik pažangesnioji mūsų tautiečių dalis. Deja, yra nemaža lietuvių, kurie nenori įsileisti lietuviškos spaudos į savo pastogę, nenori lietuviško šviesos spindulio, kurį spaudos draudimo laikais gaudyte gaudė, nežiūrint didelių pavojų, nei kalėjimų, nei Sibiro taisyčių. Vis dėlto reikia manyti, kad tai nėra koks nors apgalvotas nusistatymas prieš spaudą, o tik paprastas apsileidimas ir lietuviškos spaudos neįvertinimas. Reikia manyti, kad susipratusiųjų lietuvių pavyzdys bei tinkama propaganda pagydys ir šią ligą.

Visi gerai žinome, kad lietuviybės ugnis, ilgai rusendama, buvo atgaivinta ir šviesiai įsižiebė tik lietuviškos spaudos dėka. Teisingai vokiečių poetas Goethe sakė, kad "raštas yra šventasis šulinys, kurio vanduo amžiaus troškulį malšina". Iš tikrųjų, jei ne spauda, tai gal jau seniai būtų išsekęs mūsų lietuviybės šaltinis. Tad savąją spaudą reikia branginti kaip tautinės sąmonės maitintoją. O kur dar mokslo šaltiniai, jei ne knygoje? Juk žmogus ne vien duona gyvena, reikia ir dvasinio peno. O pagaliau ir duona be mokslo sunkiai kepama.

Norėdami savo spaudą išlaikyti, turime nuolat ja rūpintis. Valandos bėga ir dingsta, mums nieko nepalikdamos, nes nemokėjom, o gal nenorėjom jomis pasinaudoti. "Dienos ateina pas mus, lyg dosnūs draugai, nešdamos mums nematoma ranka neįkainojamų brangenybių. Bet jeigu laiko neišnaudojam, tai jos atsitraukia ir jau niekad nebegrįžta", rašo S. Mardens.

Ypač jaunimas turėtų susirūpinti ir labiau susidomėti lietuviška spauda, nes juk mūsų ateitis jo rankose. Jeigu jis nebus nuolat gaivinamas lietuviškos spaudos, jis tuoj nutols ir nuo lietuviybės. Tik spauda gali pratęsti mūsų lietuvišką gyvenimą ir užtikrinti šviesesnę ateitį.

Mama, atleisk man . . .

Dorothy Crain

Aš stengiuosi apie tai tiek daug negalvoti. Negalvoti apie tą dieną, kai aš palikau savo motiną. Kai tai prisimenu, visuomet mane apima liūdesys, meilės ir kaltės jausmai manyje susikryžiuoja, ir aš apsiplulu ašaromis. Aš tikrai niekad neužmiršiu, kaip aš atsukau savo nugarą ir išėjau, kaip ji šaukė mano pagalbos.

Kai aš buvau maža mergytė, mama visad buvo su manimi. Ji piešdavo merkurochromu raudonas žvaigždeles ant mano sumuštų kelių, ir skausmas tuoj pranykdavo. Aš atsimečiau tuos laikus, kai ji plaudavo mano antklodėles, o aš stovėdavau po džiovinimui ištiesta virve su nykščiu burnoje ir traukdavau tas žalias antklodėles žemyn prie savo veiduko. Mama viską suprato — ji niekad manęs nebardavo. Manau, kad ji tada visai negalvodavo apie ateitį. Bent aš tada negalvojau.

Vieną vasaros popietę mama, tėtis ir aš išvažiuojome pasivažinėti. Vienoje kryžkelėje mes pravažiavome pro didelį namą su ilga veranda prieky, kur supamose kėdėse, nieko neveikdami, sėdėjo seneliukai. Jie tik suposi...

— Štai, motin, kur ir mes kurią dieną atsirasime, kai būsime seni ir niekas mūsų nenorės, — pasakė mano tėtis.

— O ne, tėte, ne! Aš jumis rūpinsiuos, — tvirtinau aš.

— Šiais laikais vaikai tėvais nesirūpina. Žinai, motin, mes turime kiek susitaupyti,

kad vėliau galėtume patys save išlaikyti, — porino tėtis toliau.

— O, tēte, aš rūpinsiuos. Aš niekad jūsų neapleisiu.

— Aš verčiau norėčiau mirti, negu gyventi senelių prieglaudoj, — pagaliau užbaigė tėtis.

— Mama, pasakyk tētei, — šaukiau aš, — kad aš niekad jūsų neapleisiu, ne, ne. . .

Ir aš tai tvirtinau su ašaromis, o motina, stengdamasi jas sulaikyti, apkabino mane ir švelniai, lyg patvirtindama, sakė: "Aš žinau, žinau..."

Vasara keitėsi į rudenį, krito lapai. Mama nušluostė man ašaras, kai nudvėsė mano šunelis, ir įrodinėjo, kad nežiūrint to, gyvenimas ir toliau rieda. . . Ir aš vėl gaudžiau saulės spindulius ir skaičiavau žvaigždes, nes buvau jauna...

Metai bėgo. Mama darydavo man Halloween diena kostiumus, kurie laimėdavo pirmus prizus, vėliau pasiuvo puikią iškilmingą suknelę gimnazijos baigimo proga, dar vėliau — baltą vestuvinę suknelę, prisiuvinėtą perliukų. Kai gimė mano pirmasis kūdikis, kasdien atlikdavo per miestą ilgą kelionę autobusu, kad mane aplankytų ligininėje. Ji laikė tada mano ranką savo delne, kad priduočiau man stiprybės mano naujoje motinystės rolėje... Ir kai vėliau su jos vienuoliu anūkiu kėlėmės už trijų tūkstančių mylių, mama stengėsi šypsotis ir ramiai pasakyti sudiev.

Mes grįžome atgal prieš tėtės mirtį.

— Nesibijok, mama, — sakiau, — aš tavimi pasirūpinsiu.

Kasdien aš ją pašaukdavau telefonu, pasiimdavau apsipirkti, kartu planuodavome išvykas ir šeimos šventes. Bet mamos širdyje tuštuma didėjo ir didėjo, ir aš negalėjau jos užpildyti. Ji pradėjo menkėti. Jos melsvos akys, kurios kadaise linksmumu spindėjo, dabar apsiblaususiai žvelgė į tolimas, ir ji gyveno tik atsiminimais. Jos meilė — vyras per penkiasdešimt metų nuėjo amžinybėn, ir ji nieko kito nenorėjo. . .

Paskui ji pradėjo viską užmiršti, ir kadaise žinomos vietos jai pasidarė svetimos. Bet ji vis dar užsispyrusiai kasdien išeidavo

pasivaikščioti, tačiau atsirasdavo vis toliau ir toliau nuo namų. Atrodo, kad ji vis kažko ieškojo, bet ko — ir pati nežinojo. Kai ji pavargdavo ir negalėdavo rasti kelio namo, svetimi ją atveddavo prie durų ir švelniai įspėdavo būti atsargesnei. Aš pradėjau rūpintis. Dabar ji buvo vaikas, nesuprantanti savo ribų, nepaklusni mūsų įspėjimams. Jos praeitis pasidarė jos dabartimi. Ji užmiršo, kas aš esu.

— Mama, aš esu tavo mažoji mergytė, atsimeni mane? Prašau, atsimink mane...

Kažkas svetima gyveno mamos kūne. Balsas buvo tas pats, pažįstamas, bet žodžiai kalbėjo apie anuos laikus, anąsias vietas. Jos anūkai ir duktė, jos miręs vyras — viskas išnyko iš jos atminties, lyg jie niekad nebūtų egzistavę. Vieną naktį, kai visi miegojo, mama vidurnaktį išėjo pasivaikščioti. Šį kartą policininkas parvežė ją namo. Buvo trečia valanda ryto, kai ją rado sušalusią, paklydusią, vaikščiojančią greitkelio...

Aš ilgiau nebegalėjau atidėlioti savo nuosprendžio. Ir dabar, kitą vasaros popietę, kaip aną atmintiną kartą, mes vėl išvažiavome į priemiesčius. Bet šį kartą jau stojome prie senelių prieglaudos. Aš ir mano mama kartu užlipome laiptais aukštyn. Čia verandoje linguojamose kėdėse vėl sėdėjo seneliukai. Jie blankiai žvelgė, mums praeinant pro šalį...

Visą laiką dirbtinai šypsodamasi, aš apgyvendinau mamą jaukiame kambarėlyje. Sienose pakabinau paveikslus iš jos praeities. . . Ir vis žvelgiau į jos akis, tikėdamasi rasti nors kokį manęs pripažinimo ženklą, bet nieko nebuvo. Aš laikiau jos sugrubusias rankas savosiose ir galvojau, kaip jos pynė ramunių vainikus mano plaukams.

— Mama, pažink mane, — šnabzdėjau, — pažink. . .

Dabar jos atmintis prašoko dešimtmečius, ir ji grįžo atgal į laimės ir tikrumo laikus. Glostydamą lovos užtiesalus, ji lyg jaunuolišku balsu liūliavo: "Mama sako — būk lovytė ir rytoj jausies geriau. . ."

— Kalbėk man, kalbėk — tu esi mano mama, — maldavau.

Tada pajutau kažkieno ranką, traukiant mane už rankovės:

— Išeik jau ir leisk jai ilsėtis. Nuo dabar mes ja pasirūpinsim.

Tai buvo slaugė, apsilvilkusi balta sukrakmolyta uniforma. Braukdama ašaras, aš dar lūkuriavau. Kaip pasikeitė mūsų rolės! Dabar aš buvau motina, o ji — vaikas. Ir kai aš bučiavau jos raukšlėtą veidą, ji šypsojosi, žiūrėjo į mane nepažįstamu žvilgsniu ir sakė:

— Aš manau, kad jau laikas eiti namo. Aš noriu eiti namo.

Aš nusisukau, kad paslėpčiau ašaras...

— Atleisk man, mama, atleisk, — vis kartojau.

Saulė dar skaidriai švietė, ir pasaulis atrodė tas pats, kai pradėjau jau viena kelionę namo, jausdama, kad mudviejų pasaulis pasikeitė visam laikui... Ten, toje kryžkelės prieglaudoje, aš palikau dalį savo gyvenimo.

Ir dabar, kai esu viena, dažnai galvoju apie tuos du vasaros popietės išvažiavimus. Atsimenu savo tėvelio laimę ir motinos pasitikėjimą manimi. Atsimenu ir savo užtikrintus prižadėjimus. Aš bandau save įtikinti, kad mama tai suprastų... Ir aš tikiu, kad kažkur jos atminties pasaulyje mes esame kartu — motina ir vaikas. Kažkur mes abi gaudome saulės spindulius ir audžiame dienų svajones.

Iš anglų kalbos laisvai išvertė
Aleksandra Eivienė

Meilė ir abortas

Vytautas Kasniūnas

Aš esu Anelės ir Vytauto Kazimieraičių draugas. Jų duktė Nijolė draugavo su Mykolu, ir meilė baigėsi nėštumu. Mykolas ir Nijolės mama pritarė abortui, o ji pasiryžo kūdikį auginti. Tėvas pritarė Nijolei, ir ji, baigusi studijas, išvyko kitur gyventi. Tinka pasakymas — pabėgo iš namų.

Po ilgos tylos ir nežinios metų Nijolė su sūnumi, įžengusiu į jaunystės metus, sugrįžo į namus aplankyti tėvų. Apsivylusi meile, iš savo gyvenimo išbraukė du žmones, kuriuos mylėjo: Mykolą ir motiną, nes jie pritarė jos būsimam kūdikio nužudymui. Motina gailisi už praeities dienų klaidas ir jas nori atpirkti aktyvia veikla, kovojant prieš abortus. Bet ar grįš meilė tarp dukters ir motinos, dėl kurios atšalimo abidvi labai daug išgyvena? Mykolas, buvęs Nijolės mylimasis ir jos sūnaus tėvas, nori ją vesti. Ką daryti?

Aš esu Nijolės krikšto tėvas, jos šeimos artimas draugas. Nijolė mane laiko nuoširdžiu "dieduku" ir nori atvirai išsikalbėti. Todėl mudu ir išplaukėme laiveliu, pasirenkę iškylai.

Po naktipiečių, atsigaivinę kava ir pakurstę laužą, tęsėme pokalbį. Mano pasakojimai apie jos motiną, kaip Nijolė prisipažino, lyg ir atvėrė vartelius į šeimos darželį. Bet dabar ėmė ir pasimaišė po kojomis Mykolas, kuris nori Nijolę vesti. Jeigu yra amžina meilė, tai po audrų jie turi susituokti. Bet ar Mykolas tikrai ją kadaise mylėjo ir tebemyli? Ar ji mylėjo ir tebemyli Mykolą? O gal ta meilė tik — žodžių linksniavimas ir žaidimas? Gal ji tik poetų ir rašytojų vaizduotės sukurta? Gal žmonės prisiriša vieni prie kitų, tik viliojami aistros ir gundomi?

Užsirūkiusi cigaretę, Nijolė pasakė:

— Kam neaišku, kodėl mes svaiginamės, tas turi paklusti gyvenimo kelyje ir atras atsakymą. Ar ne?

— Ne visados, — paneigiau. — Aš pradėjau rūkyti, bežaisdamas su vaikais, o gerti — besidžiaugdamas drąsa, vyru norėdamas būti.

— Matai, prie tų blogybių mudu priėjome skirtingais keliais, — pertraukė Nijolė. — Tie, kurie prie svaiginimosi priėjo žaisdami, taip, kaip tu, tie turi stiprią valią jo ir nusikratyti ar susivaldyti. Bet tokie, kaip aš, kurie svaigaluose ieško nusiramimo, paguodos, o gal ir užmaršties, tie neb turi valios pusiaukelyje sustoti, neturi savitvardos. Aš pati buvau pasidariusi alkoholi-

ke, jeigu jau ne tikra, tai beeinanti tuo ke-
liu. Laimė, kad dar turėjau jėgų be gėrimo
praleisti darbo valandas ir popietę, bet va-
karus jau skandinau alkoholyje. Ir žinai, kas
man padėjo? Mano geriausia draugė. Kai
jau tą savo draugę prisiminiau, tai paliesiu
ir kitą klausimą — klaidingą žmonių spren-
dimą apie kitus. Jei vyras nevedęs, viengun-
gis — jau blogai. Jis greičiausiai myli vyrus.
Tas pat su mergaitėmis. Badome jas pirštais
ir klausiamo, kodėl jos neištekėjo. Ir tuoj
blogybėmis apvainikuojame. Padarome sa-
vo sprendimus. O kad daug iš jų visai ne-
nori tekėti ar nenori tekėti už nemylimo —
mums labai sunku tikėti. O kiek daug mer-
gaičių yra apsvylusių meile ir dėl to nu-
taria netekėti, nekurti šeimos! O kitos pasi-
aukoja mokslui, religijai, veiklai.

Jūratė išsiėmė iš rankinuko nuotrauką ir
man parodė:

— Taip buvo ir su šia mano drauge.
Matai, kokia ji graži. Vyrus galėjo vynioti
ant pirštų, bet tinkamo nesusirado. Univer-
sitate ji buvo žvaigždė, paskendusį savo stu-
dijose. Mudvi taip artimai susidraugavome,
kad praleisdavome kartu visą laisvalaikį. Ji
ir buvo ta geroji širdis, kuri mane nuo svai-
ginamųjų gėrimų buteliuko nuviliojo. "Jos
mylisi", — pradėjo visi badyti mus pirštais.
Net universiteto vadovybė įsikišo. Bet visi,
kurie karštai šoko, greitai nudegė pirštus.
Įtarimai nepasitvirtino, ir garsieji šaukliai,
lyg kaulą prariję, žiopčiojo. Kai universi-
teto vadovybė apdovanojo mano draugę už
pasiektus mokslo laimėjimus, pats universi-
teto prezidentas sveikinimo kalboje gražiai
nušvietė moters paskirtį visuomenei, moks-
lui, religijai.

Užkliudę tą temą, mes daug pavardžių
išlinksniavome, kiek daug žmonės kenčia
vien dėl piktų kalbų, pavydo, noro kitą pur-
vais apdrabstyti. Jie, lyg tie skalikai šunys,
laksto liežuvius iškišę, laukdami ant jų nu-
krentant vandens lašelio, kad, iš jo padarę
ežerą, galėtų kitus paskandinti.

— O dabar grįžkime prie Mykolo, —
nukreipė Nijolė kalbą ir pasiūlė pasivaikš-
čioti. — Jau buvau užsiminusi, kad Myko-
las nori mane vesti.

— Bet jis juk vedęs, — pertraukiau.

— Jis dabar našlys, žmona mirė prieš
keletą metų.

— Turi vaikų?

— Ne.

— Ar jis nevedė antrą kartą? — lyg ne-
tikėdamas paklausiau.

— Ne, kiek žinau ir kiek jis man sakė.
Tikiu jo žodžiais ir netikiu. O kaip būtų ge-
ra, jei būčiau tikra, kad jo žodžiai nemeluo-
ti, — nusilaužusi šakelę, vijo uodus. — Man
dingus iš lietuviško akiračio nežinion, jis
sakosi, kad dėl to labai daug išgyvenęs. Ieš-
kojo paguodos, užuovėjos pas mano tėvus,
siūlydamasis su jais gyventi, kad galėtų visi
kartu išgyventi tą nelaimę ir bendrai ieškoti,
laukti mano sugrįžimo. Tėvai jį išvijo ir lai-
kė didžiausiu savo šeimos priešu. Tada jis
pagalvojo, kad gal susilauks draugiškumo
ir šilimos iš mano draugės, matydamas ir
jausdamas joje mano paliktus šešėlius. Bė-
go metai, kaip Mykolas sako, ir draugė lyg
pradėjusi jį vilioti. Apsigyveno viename bu-
te, kad laukimo dienos neprailgtų. Sako,
kad juodu buvę tik draugai, bet paskui į-
vyko tai, ko jis netikėjęs ir nesiekęs. O kad
aš visa tuo galėčiau tikėti! Jis suvalgė Ievos
obuolį. Kai ji buvo nėščia, prikalbino dary-
ti abortą. Gynėsi nuo siūlomų vedybų. Bet
kai Audronė po metų pradėjo sirguliuoti, jis
pasigailėjęs jos ir, pasak jo, gydytojui tvir-
tinant, kad tie negalavimai prasidėjo po
aborto, ją vedė. Žmona mirė nuo gimdos
vėžio. Jau ketvirti metai, kai jis našliauja.
Jis sakosi laukiąs manęs.

— Ar tu jį mylėjai? — paklausiau.

— Jis buvo pirmasis vyras, prie kurio
prisirišau, jo ilgėjaus, svajojau sukurti šei-
mą. .. aš nusikaltau ir... žinai, kas įvyko.. .

— Tai buvo akla meilė, ar ne?

— Turbūt tiktų tas poetų nukaltas žo-
dis.

— Nesutinku, kad jie nukalė tą žodį. Jį
paėmė iš gyvenimo.

— O aš norėčiau pasakyti, kad tas vaka-
ras buvo meilės išdavystė, lyg nesuvaldomas
svaigulys.

— Pripažįsti, kad tai nuodėmė?

— Ir dar kokia! Labai didelė.

— Kaip jauteis po to kitą dieną?
— Buvo baisus jausmas. Gėdingas. Rodos, kad visi matė, žinojo. Bijojau tėvams į akis pažiūrėti.

— Ką galvojai apie Mykolą?
— Dvi dienas slėpiaus nuo jo, o jis manęs ieškojo.

— Apie ką kalbėjotės susitikę?
— Apie vestuves. Apie tą vakarą užsiminė tik jis, pasakydamas, kad nusidėjo taip pat pirmą kartą. . . Ir mūsų kalba nuklydo kitur — apie studijas...

— Patikėjai jo žodžiais?
— O taip, nes jaučiau, kad ir jis jaučiasi nusidėjęs. Padarę klaidą, prie jos nebegrįžome.

— Nepasikeitė draugystės jausmai?
— O taip. Dar ir kaip. Jaučiau, kaip sakiau, meilės išdavystę. Prieš tai viskas buvo taip paslaptinai gražu, kilnu, viskas džiaugsmingais jausmais papuošta. . .

— Kaip pasijautė, kai pastebėjai, kad esi nėščia?

— Verčiau, kukčiojau, draskiaus. . . Paskiau susivaldžiau, prisimindama biologijos studijas, kad prasidėjo gyvybė, kad aš turiu valdyti savo jausmus...

— Ką sakė Mykolas, kai viską sužinojo?
— Jis ginčijosi, įrodinėjo, kad pirma turime baigti užsimotas studijas, o tik paskiau galėsime susituokti.

— Ir jis pasiūlė padaryti abortą?
— Taip. . . Jis visa tai palygino su danties ištraukimu... Ir aš tada pagalvojau, koks jis baisus... kad jis manęs nemylė, kad aš esu jam žaislas, lėlė...

— Ar dabar nesigaili, kad pabėgai iš namų, kad išgyvenai daug sunkių metų?

— Tada nebuvo kitos išeities. Turėjau palikti ramybėje Mykolą ir mamą...

— Jei įsitikintum, kad Mykolas sako teisybę, kad jis tave labai mylėjo, ir tebemyli, ar tada tekėtum už jo?

— Taip! Jis būtų mano meilės didvyris.

* * *

Aš suradau buvusios Mykolo žmonos Audronės drauges, Mykolo draugus, kurie patvirtino, kad jis mylėjo Nijolę, jos ilgėjos. Pagaliau suradau pas vieną Mykolo

draugą užmirštą jo dienoraštį, kurį jis paliko, besikilnodamas iš vieno miesto į kitą, vis tikėdamasis surasti Nijolę.

* * *

Nijolė ištekėjo. Juodu įsūnijo dar du vaikus: berniuką ir mergaitę. Abu tėvai laimingi, gražiai sugyvena.

Man buvo džiugi staigmena, kai jie, baigę darbo įsipareigojimus, su šeima atvyko manęs aplankyti. Ak, kiek daug buvo džiaugsmo, juoko, džiaugsmo ašarų. . .

Užsklanda. Kiekvieno žmogaus, kiekvienos šeimos gyvenimas — tai neparašytas romanas, nepastatyta drama. Vienų gyvenimas saldus, kitų kartus. Mes esame gyvenimo artistai. . . Reikia tik pakelti scenos uždangą, ir pamatysime įvairiausių vaizdų...

Imkime visi plunksnas į rankas ir rašykime. Rašykime, kaip mokame, bet rašykime. Lauksime... Siųskite redaktoriui arba man: P. O. Box 475, Beverly Shores, Ind. 46301.

P.S. Ačiū Mykolui už leidimą pasinaudoti jo dienoraščiu, ačiū Nijolei už laiškus.

Šeima be tėvo

Marija S.

Prieš keletą metų man teko tarti lemiamąjį žodį. Ne aš nusprendžiau, ar suardyti savo moterystę, ar ir toliau palaikyti nors paviršutiniškai "normalų" šeimos židinį vaikučių labui. Tuo pasirūpino vyras, įsimylėjęs kitą moterį ir pasiryžęs ją vesti. Mano problema buvo, ar dalytis vaikais su vyru ir jo naująja žmona, ar nesidalyti.

Labai maža bebuvė vilties mums susitaikyti ir toliau gyventi kartu. Jis nutarė pradėti naują gyvenimą su kita moteria, nors dėl to tektų jam išsižadėti ir savo šeimos, ir darbo, ir religijos.

Per pirmuosius keletą išsiskyrimo mėnesių nebuvo sunku vaikais "dalytis". Tėvas atrodė pamiršęs, kad vaikai iš viso yra. Niekada nepareiškė norįs juos aplankyti ar pamatyti, niekada net nepaklausė, kaip jiems sekasi. Šitaip jam vaikais nesiinteresuojant,

aš ir paprasčiau teismą pavesti juos nuolatinai ir išskirtinai mano globai.

Kadangi aš norėjau pasilikti katalikė ir apie naujas vedybas negalvojau, tai jo žygiai panaikinti civiliniame teisme mūsų moterystę man nieko nereiškė. Aš sutikau, kad jis užvestų bylą, ir buvau pasirengusi kantriai ir pasyviai priimti teismo sprendimą. Bet vyskupijos kurija patarė užprotestuoti prieš bylą, o jei ji įvyktų, paprašyti vaikus, kad jie paliudytų, jog "tėvas nerodė jokio dėmesio ir širdies jiems".

Sužinojęs apie mano protestą ir prašymą, vyras staiga "susidomėjo" vaikais. Jo advokatas užtikrino, kad jis turįs teisę susitikti su vaikais. Žinoma, jis turi teisę. Bet kaip su vaikų teisėmis? Jie tebebuvo pakankamai jauni tėvą visiškai užmiršti. Jie nė kartą jo nepasigedo per keletą mėnesių. Nepasigedo, nes nebuvo ko pasigesti. Nebuvo pasakų, kurias tėvas būtų kada nors jiems pasakojęs, nebuvo nė maldos, kurią jie būtų kartu kalbėję. Nebuvo jie žaidę su tėvu sviedinio, nė grūmęsi, ritinėjęsi su juo asloje, kaip daugumas vaikų su tėvu žaidžia.

Jei vaikai turėtų ką nors prisiminti, tai būtų tik tai, kaip vakaras po vakaro jie apsiprausę, pasipuošę laukdavo ir laukdavo tėvelio parvyksiant iš darbo vakarienės, bet nesulaukdavo. Kai tėvelio mašina užgesdavo prie namų, jie būdavo jau seniai sumigę. Vaikams buvo nežinoma, kiek naktų tėvelis visai nebūdavo namie. Jiems vieningos jaukios šeimos laimė buvo nežinoma, todėl jos ir nepasigedo.

Tai apsvarsčiusi, aš ir paprasčiau, melstė meldžiau vyrą atsisakyti savo teisių vaikus lankyti. Galvojau apie ateitį, kai reiks juos išleisti atostogų pas tėvą ir jo naująją žmoną. Galvojau, kas tada atsitiks, kai tėvas, sulaukęs antros žmonos vaikų, manuosius priims. Gal tik todėl priims, kad teismas taip įsakė? Ar nebandys jis kada nors jų visai nusikratyti, kai pastebės, jog pirmieji ir antrieji vaikai jam sudaro nepatogumų?

Ar galėtų vaikai išgyventi šitokius "pasidalinimus", tampymus tarp dviejų namų ir pasilaikyti nesužalotas širdis bei sielas? Pažįstu vaikų, kurie praleidę popietę ar

atostogas pas savo tėvą ir jo žmoną, grįžta pas tikrąją motiną nepatenkinti, erzlūs, nesukalbami, pilni visokių reikalavimų ir nelaimingi. Kodėl? Jų apsilankymai pas tėvą yra tikri "baliukai", o gyvenimas pas motiną — pilka kasdienybė su visais perspėjimais, subarimais, draudimais. Pas tėvą svečiams viskas galima. Pas motiną namiškiams — ne viskas. Ir tampa motina tartum kanių baidyklė.

Todėl aš klausiau savo vyrą, ką gero jis galės suteikti vaikams per jų apsilankymus. Ne medžiaginių gėrybių, o kokį dvasinį ar socialinį gėrį. Ar jis nebūtų vaikams tik žaidimų draugas, kurio išsiskyrus pasiilgstama, pasigendama? Gimdydami vaikus, prisiėmėme pareigą sukurti jiems namučius, nuolatinus namelius, kur jie jaustųsi mylimi ir vadovaujami *dviejų*, viena kitą taip labai mylinčių asmenybių, kad jos ryžosi juos pašaukti gyveniman. O kai mes netesėjome jiems tai duoti, ar mes turim teisę siūlyti jų vieton pigų pakaitalą?

Deja, vyro ausys pasirodė kurčios visiems mano išvedžiojimams ir apeliavimams į vaikų gerovę. Jis negalėjo tikėti, jog čia kalba ne mano pačios savimyla. Tik viena jis puikiai suprato: kad naudodamasis savo teise juos pamatyti, jis turės ir pareigą juos išlaikyti. Tai kad nereikėtų vaikų išlaikyti, jis išsižadėjo visų savo teisių. Nors ir labai norėjau apsaugoti vaikus nuo nemalonumo ir širdgėlos, kurią patirtų besiblaškydami tarp tėvo ir motinos, vis dėlto buvau stipriai pritrenkta, kai tėvas šitaip visiškai nurašė savo vaikus. Tai nedvejojamai patvirtino mano ankstesnius įtarinėjimus, kad jis neturėjo savo vaikams širdies. Savo teisę į vaikus jis pardavė pigiau, negu tektų mokėti kas mėnesį už naują televizijos aparatą. Manau, kad tokio tėvo netekimas vaikams nėra didelis nuostolis.

Savo "laimėjimo" niekada nesigailėjau. Nei centais, nei doleriais neįvertinsi tos ramybės ir vienybės, kuriomis mes dabar visą laiką džiaugiamės su vaikučiais. Vaikų negalima mėtyti iš rankų į rankas, tartum sviedinukus, tėvų malonumui patenkinti; per savaitę laikyti vienuose namuose, savait-

galiais kituose ir vėl grąžinti į pirmuosius — susivėlusius, mieguistus, šokolado, ledų ir saldinių persivalgiusius.

Aš drįstu tvirtinti, kad tėvui nebesilankant ir net nebegauant piniginės jo paramos, aš geriau pasirūpinau vaikais. Ne tik tai sakau, bet ir tvirtai tikiu. Tikiu, jog apsaugojau juos nuo nereikalingų ir žalingų širdgėlių, nuo veidmainiavimų, vaidinimo, apsimetimo, pavyduliavimo ir nešlovės. Manoje vaikai randa visa tai, kas yra įmanoma duoti vienam iš tėvų. Jie randa daugiau, negu galėtų duoti du išsiskyre tėvai.

Žinoma, išgyvenome ir sunkių valandų, bet aplamai gyvename laimingi. Pasitaiko problemų, kurias turėtų vaikams išspręsti draugiško tėvo širdis ir šiltas žodis. Jo pas mus nėra. Pasitaiko parapijoje "tėvo ir sūnaus" komunijų sekmadieniai. Matau eiles berniukų išdidžiai ir linksmai žygiuojančių prie Dievo stalo šalia savo tėvo, o manasis turi vienas pats eiti eilės gale, kaip naišlaitėlis. Tokiais momentais mano gerklėje atsiranda jokių ašarų neištirpdomas gumulas. Bet juk ir "dalijantis" su tėvu, tektų jam vienam eiti komunijos. Ar tai nebūtų blogiau?

Ilgais vasaros vakarais, po geros vakarienės, tėvai atgaivina savo energiją ir išeina su savo berniukais pievon ar sporto aikštėn pažaisti sviediniu. Čia jie pamoko savo sūnus. Ir kai žaidimui pasibaigus tėvas su sūneliu eina namo, taip nežymiai, taip natūraliai uždeda tėvas sūnui ranką ant peties ir pasako: "puikiai valdai sviedinį" — aš žinau, jog tai nieku nepamainoma, ir man be galo skaudu, kad mano vaikams trūksta to tėviško draugiškumo, pagyrimo, paraginimo, pripažinimo. Bet ar būtų lengviau berniukui, žinant, jog kitame miesto gale gyvena jo tėvas, gal jau nebe su savo antraja žmona, o su trečiaja ir dar kito vyro vaikais?

Ateis laikas pasakyti jiems viską, visą tiesą. Ką aš tada sakysiu? Jau ir dabar pasitaiko vienas kitas "jautrus klausimas", bet dar gana lengvas, lyginant su busimaisiais. Kaip galėsiu jiems išaiškinti neišaiškinamus dalykus? Kaip galėsiu išaiškinti jiems kad

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

KOLŪKIŲ VARGAI

Lietuvoje traktorininkas per dieną nu-pjauna penkiolika hektarų pievų. Įpusėjus vasarai, su šienpjove dirbama dvidešimt keturias valandas. Ištisą parą gaminami žolės miltai. Žmonės kolūkiuose dirba trimis pamainomis. Per pamainą paruošiama 10-15 tonų pašarų.

"Tiesa" skundžiasi, kad sparčiai dirbant, išryškėja įvairūs nesklendumai. Darbą trukdo atsarginių dalių stoka. Netinkamai pataisytos mašinos daugumoje kolūkių neleidžia dirbti ištisą parą. Kolūkiai stokoja pri-tyrusių meistrų. Nepalankūs pavasario orai neleido įsėti daugiametės žolės. Sėjama pavėluotai vienmetės žolės, kurios duos papildomo pašaro.

ir tai, jog du suaugę ir subrendę žmonės pasiėmė moterystės pareigas, nė tiek neapsigalvoję, kiek pagalvojama renkantis politinį kandidatą balsavimuose! Kaip jie supras, kodėl mes taip negarbingai netesėjome duoti vaikams to, ką mes, kaip tėvai, privalėjome?

Išsiskyrusių tėvų vaikai yra aukos. Tai "anoniminiai vaikai". Berniukai, kurie niekada nepasididžiuos savo tėvu. Mergaitės, kurios niekuomet nepatirs lepinančio tėvo džiaugsmo. Atleisk mums, Viešpatie! Dievui padedant ir pasiduodama jo valiai, stengsiuos duot tiems nekaltiems kūdikiams viena pati tai, ką mes būtume turėję duoti abudu.

Birželis Lietuvoje buvo lietingas. Daug [kur kolūkiuose išsimalė keliai. Jais važiuojant, sugenda sunkvežimiai. Sunku pasiekti pievas, nes jos apsemtos. "Tiesa" rašo, kad, nežiūrint sunkumų, žemdirbiai atkakliai ruošia pašarus. Sunkiai dirbama, bet pavašarį pašarų pritrūksta. Iš alkanų karvių primelžiama tik 2720 kg pieno. Šiomet pašarų ruošimas trukdomas lietaus, bet "Tiesa" tikisi, kad iš karvės bus primelžta 3000 kg pieno.

Už greitą pašarų paruošimą yra įsteigta pereinamoji taurė. Ją gauna kolūkiai, įvykdę šienainio gamybos planą. Kolūkiečiai, skubėdami įvykdyti planą ir dar su kaupu, nekreipia dėmesio į kokybę. Pasitaiko, kad prie šienainio ir siloso tranšėjų nepaklojama šiaudų ir, vežant žolę, įsimašo purvo. Purvas pablogina šienainio ir siloso kokybę. Dėl didelės oro drėgmės kai kuriuose ūkiuose dėl netinkamo vėdinimo sukrautas šienas genda. Žemės ūkio ministerija įsako, kad suvežtą šieną reikia patikrinti ir imtis priemonių jo gedimui sustabdyti. Šienapjūtei paspartinti kolūkiai turi į šį darbą įjungti visus kolūkiečius, o taip pat miestų, rajonų centrų, draugijų, įmonių ir apylinkių gyventojus. Ruošiant pašarą, visuose ūkiuose kruopščiai nupjaunami pagrioviai, pakelės, paupiai ir miško aikštelės.

* Lietuvos respublikoje tris dienas viešėjo Indijos teisingumo ministras ir keli Indijos parlamento nariai. Jie buvo supažindinti su Lietuvos teisingumo ministerija ir Vilniaus miesto įžymybėmis.

* Lietuvos studentams įteikti valstybiniai apdovanojimai. Pažymėjimus gauna darbuotojai bei veiklūs draugijų nariai, o taip pat aukštus laimėjimus pasiekę moksle.

* "Tiesoje" rašoma, kad Kaišiadorių rajone pradėjo veikti nauja asfalto įmonė. Joje dirba gan didelis būrys žmonių. Visa asfalto gamyba vyksta mašinų pagalba.

* Prieš penkerius metus Rokiškyje susikūrė antialkoholinė draugija "Ažuolas". Šios draugijos tikslas — atkalbėti žmones nuo alkoholinių gėrimų vartojimo. Draugija stengiasi išplėsti savo veiklą įmonėse ir kolūkiuose. Šiam tikslui ruošiamos turinin-

gos paskaitos ir bendros šeimyninės vakaronės. Pastebėta, kad vakaronės labai veiksmingos, nes jos suartina žmones ir išsklaido nerimą. Vakaronėse praleidžiamas linksmai laisvalaikis be alkoholio. Lietuvių posakis: svetys į kambarį — butelis ant stalo. Šis paprotys gali būti pakeistas, suradus naujus žmonių bendravimo bei pasilinksminimo būdus. Žmogaus pagerbimą arba kokio gražaus įvykio paminėjimą ne būtina turėti lydėti alkoholis.

* Liepos mėn. Vilniuje įvyko architektūros paroda, pavadinta "Miestų ir gyvenviečių statyba bei tvarkymas". Joje dalyvavo Latvijos ir Estijos atstovai. Estijos skyriuje parodyti Talino olimpinio miestelio vaizdai. Latvijos — mažesniųjų miestelių bei rajonų išplanavimas. Lietuvai atstovavo Vilniaus Lazdynai, Karoliniškės ir Elektrėnai. Buvo išstatyta pėsčiųjų perėjos Kaune ir Šiauliuose bei senojo Vilniaus universiteto aplinka ir išplanavimas.

* Mažeikių naftos perdirbimo įmonė visiškai patenkina Lietuvos respublikos poreikius. Pradėti įrengimai bitumo gaminiui. Jį pradėjus gaminti, respublika turės užtektingai medžiagos asfaltavimo darbams, o naftos skyrius galės pagaminti labai aukštos kokybės benzina.

* Vilniuje "Vaga" išspausdino bibliografinį lietuvių rašytojų žodyno pirmąjį tomą. Knyga turi 773 puslapius. Šiame tome yra pavardės nuo A iki J. Jame aprašoma apie 170 rašytojų, pradedant M. Daukša ir baigiant šių dienų literatais, gyvenančiais Lietuvoje ir tremtyje. Žodyną ruošė apie 57 žmonės, rinkdami knygas ir straipsnius. Užbaigtas žodynas apims apie penkis šimtus lietuvių rašytojų.

* A. Vienuolio Žukausko gimimo šimtmečiui paminėti jau sudaryta komisija, kuriai vadovauja Lietuvos rašytojų sąjungos valdybos pirmininkas A. Maldonis. Šimtmetis sukanka 1982 m. balandžio 7 d. Pirmame pasitarime apsvaistytas renginiai Lietuvoje ir už jos ribų.

* Kuršėnuose paminėta L. Ivinskio 170-tosios gimimo metinės. L. Ivinskis buvo pirmasis lietuviško kalendoriaus autorius ir

leidėjas. Minėjimo dalyviai aplankė jo kapą. Miesto mokykloje buvo suruošta įdomi jo išleistų kalendorių paroda.

* Panevėžyje konservų kombinatas iš pirmo derliaus žaliųjų žirnelių pagamino 33 tūkstančius indelių. Žiemai panevėžiečiai planuoja pagaminti apie du milijonus stiklainių. Savo gaminių sąrašė jie turi per 60 pavadinimų. Šiometinė naujiena — "Juodjūrietiškas padažas" ir obuolių košė su cinamonu.

* Mažeikiuose alyvos apdirbimo mikro-rajone jau pastatyta dvidešimt daugiabučių namų. Šiomet planuojama dar pastatyti septynis.

* Kaune auto meistrams surengtos varžybos. Jose dalyvavo ir kitų respublikų meistrai. Pirmąsias vietas laimėjo kauniečiai: Laimutis Tušauskas ir Algimantas Kliunka.

* Vilniečiai teatralai buvo išvykę į Švenčionis padėti žemdirbiams ruošti pašarus. Dirbant buvo dainuojama, o vakarais rengiama meninė programa.

* Vilniuje Pilies skersgatvyje buvo surengta tapybos meistrų paroda. Ant senovinės gatvės namų sienų iškabinta apie du šimtai paveikslų. Paroda skirta "prisiminti 37-tosioms metinėms nuo Vilniaus miesto išvadavimo iš hitlerinių okupantų".

* Klaipėdos uosto pietinėje dalyje pradėta statyti Lietuvos jūrų laivininkystės jūreivių mokykla. Nauja mokykla ruoš laivynui jūreivius ir įvairius uosto specialistus. Prie mokyklos bus 424 vietų bendrabutis su sporto sale ir valgykla.

* "Tiesa" savo vedamajame rašo, kad dvasinis tarybinės visuomenės gyvenimas vis įvairėja ir turtėja. Šiuos nuopelnus ji priskiria kultūros veikėjams, literatūros ir meno žmonėms. Rašytojai rašo naujas knygas, menininkai į klausytojus prabyla per koncertus bei televiziją. Jų tikslas yra "ugdyti ir skiepyti šviesaus ir laimingo rytojaus idealus". Per menininkus siekiama didesnio komunistinio žmonių auklėjimo. "Tiesa" šaukia, kad meninius pasireiškimus, kaip Poezijos pavasariai, Muzikos rudenys, Dailės ir Kino dienos, Teatrų savaitės, įvairios šventės ir kiti didžiuliai renginiai turi pasitar-

**Skyrių tvaiko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS**

ILGOSIOS IR TRUMPOSIOS BALSĖS VEIKSMAŽODŽIŲ BŪSIMOJO LAIKO TREČIAJAME ASMENYJE

Veiksmažodžiu busimojo laiko trečiojo asmens rašyba visuomet keldavo neaiškumą. Būdavo mėginama duoti tam tikru taisyklių, prie kurių turėdavo būti pridėta nemaža išimčių. Pvz. "Lietuvių kalbos rašybos žodyne mokykloms" (Kaunas, 1971 m., IV laida) taip rašoma:

1. Jei dviskiemenės bendraties šaknyje yra balsiai *y, ū* tvirtagalės priegaidės, tai jie tokie išlieka ir busimojo laiko trečiajame asmenyje, pvz.: *dūkti - dūks, nykti - nyks, pykti - pyks, pūsti - pūs*.

2. Jei dviskiemenės bendraties šaknyje yra balsiai *y, ū* tvirtapradės priegaidės, tai

nauti komunizmo kūrimui ir tvirtinimui Lietuvos respublikoje. Menininkams patikėtos "priešakinės linijos". Pabaigoje vedamojo "Tiesa" nusiskundžia ir beveik koneveikia menininkus, kad jie į viešumą iškeliauja idėjiniu požiūriu bestuburiai. Menkaverčiai jų kūriniai, kuriuose stingsta ryžtingos idėjos ir tvirto nusistatymo. "Tiesa" ieško priežasties, kodėl šiems kūriniais į visuomenę atkeliami vartai. Visą kaltę sumeta meno vertinimo komisijoms ir leidinių redakcijoms, kad šios nedrįsta tarti griežtesnio žodžio. Jos kartais pamiršta komunistinę liniją ir nepajėgia sutelkti daugumos apie komunistų partiją.

jie busimojo laiko trečiajame asmenyje su-trumpėja, pvz.: **būti - bus, dygti - digš, džiūti - džius, gyti - gis, griūti - grius, lyti - lis, plyšti - pliš, pūti - pus, rūgti - rūgs, slūgti - slūgs, žūti - žus.**

Bet yra nemažai ir išimčių, pvz.: **grūsti - grūs, klysti - klys, pabūgti - pabūgs, siūti - siūs, skysti - skys, vysti - vys, vyti - vys**".

Įvairiose tarmėse šie balsiai trumpėja nevienodai, o kai kuriose, pavyzdžiui, žemaičių tarmėje, ir visai netrumpėja, tad daugeliui būdavo neaišku, kaip rašyti vieną ar kitą veiksmažodį.

Lietuvių kalbininkų komisija, kuriai buvo pavesta suvienodinti mūsų rašybą, pateikė tokią taisyklę: veiksmažodžių busimojo laiko trečiojo asmens forma, nors daroma iš bendraties kamieno, rašoma su **y, ū** arba su **i, u**, žiūrint būtojo kartinio laiko formų šaknies balsės. Pvz.: **nykti, nyko, nyks; vyk-ti, vyko, vyks; dygti, dygo, dygs; plyšti, plyšo, plyš; vysti, vyto, vys; džiūti, džiūvo, džius; lūžti, lūžo, lūš; rūgti, rūgo, rūgs; gli, gijo, gis; lyti, lijo, lis; būti, buvo, bus; griūti, griuvo, grius; pūti, puvo, pus; žūti, žuvo, žus.**

Po ilgesnių diskusijų vis dėlto pagaliau buvo nutarta duoti porą išimčių: **siūti, siu-vo, siūs** ir **vyti, vijo, vys**, kad šie veiksmažodžiai nebūtų maišomi su **siusti, siuto, sius** ir **visti, viso, vis**.

Bet atrodo, kad galutinė taisyklė paduota minėto "Lietuvių kalbos rašybos žodyno mokykloms" šeštoje laidoje (Kaunas, 1980). Ten duodama tokia taisyklė:

"1. Dviskiemenės bendraties veiksmažodžiai, kurie baigiasi **-yti, (t)ūti**, būsimoje laiko trečiajame asmenyje turi **i** arba **u**, pvz.: **gyti - gis, lyti - lis, būti - bus, džiūti - džius**. Išimtys: **siūti - siūs, vyti - vys**.

2. Visi kiti dviskiemenės ir daugiaskiemenės bendraties veiksmažodžiai būsimoje laiko trečiajame asmenyje išlaiko bendraties balsę, pvz.: **blykšti - blykš, dygti - dygs, dūkti - dūks, lūžti - lūš, bristi - bris, brukti - bruks, matyti - matys, vandenyti - vandy-**

nyš". Jeigu bendraties šaknyje yra nosinės balsės, jos, be abejo, išlieka visų būsimoje

laiko asmenų formose, pvz.: **lįsti - lįsiu, lįsi, lįs; siųsti - siųsiu, siųsi, siųs; skęsti - skęsiu, skęsi, skęs** ir kt.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Šiaurės Vietname yra areštuota apie 200 kunigų. Jiems neleidžia aukoti Mišių ar turėti rožinių ar kryžių. Apie tai patyrė airis advokatas Dermot Kinlen, kuriam buvo leista aplankyti Vietnamą.

- Vatikano dienraštis "Osservatore Romano" šiemet švenčia 120 m. sukaktį. Jo per 120 m. jau yra išėję 36.732 laidos. Leidžiamas šešias dienas per savaitę; kartą per savaitę duodamos laidos prancūzų, anglų, ispanų, vokiečių, portugalų kalbomis, o kartą per mėnesį — lenkų.

- Rumunijos komunistai buvo nuteisę jėzuitą kun. Michael Godo kalėti 6 m. Dabar jį paleido, iškalėjusį tik dvejus metus.

- Czeslaw Milosz, Nobelio laureatas, buvo "New York Times" bendradarbė Judy Stone paklaustas, ar jis yra praktikuojantis katalikas. Jis atsakė: "Taip". Jo religiniam mintijimui turėjo nemažos įtakos Simon Weil, Prancūzijos žydės, raštai, kur yra gilių religinių minčių. Ji labai priartėjo prie katalikybės. Taip pat veikė Miloszių ir Dostojevskio raštuose religinės mintys. Milosz yra Šv. Rašto skaitytojas. Žinomos jo meditacijos apie Senojo Testamento Jobą. Dabar Cz. Milosz yra literatūros profesorius Kalifornijos universitete. Jo kambary kabo popiežiaus Jono Pauliaus II paveikslas ir nuotrauka vieno jo draugo, kuris maloniai žiūri į Cz. Milosz atlikta psalmių vertimą.

- Vatikanas numatė, kad jo 1981 m. finansinis deficitas gali siekti 25,4 mil. dolerių. Apie tai Vatikano spauda paskelbė liepos 15 d. Išlaidas sumažinti beveik neįmanoma, nes apie 62% visų išlaidų sudaro Vatikano tarnautojų atlyginimai, jų pensijos, Vatikano nunciatūrų išlaikymas.

- Vatikano spaudos tarnyba pranešė, kad Vatikanas ne su visais jėzuito mokslininko Teilhard de Chardin skelbtais dėsniais sutinka. Chardin buvo antropologas, mirė 1954 m. Jis bandė suderinti evoliucijos mokslą su filosofija ir teologija, numatydamas žmonijos vystymąsi didesnės socializacijos kryptimi.

- Afrikos ir Madagaskaro vyskupai buvo suvažiavę Kamerūne. Svarbiausia, svarstė apie krikščioniškos šeimos uždavinius, apie santuoką ir šeimų gyvenimą šių dienų Afrikoje.

- Nuo enciklikos "Non abbiamo bisogno" paskelbimo liepos 5 d. suejo 50 metų. Šia enciklika popiežius Pijus XI griežtai pasmerkė italų fašizmo klaidas, drauge pasmerkdamas sistemas, kuriose suabsoliutinama valstybės ir vienos partijos valdžia, įvedant diktatūrą ir iš žmogaus bei šeimos atimant pagrindines teises.

- Pakistane per paskutinius 30 m. katalikų skaičius nuo 150.000 paaugo iki 415.000 — beveik tris kartus. Kunigų skaičius paaugo 40%, ir dabar jų ten yra 223. Seserų vienuolių skaičius per 30 m. iš 250 paaugo iki 650. Pakistane yra šešios vyskupijos, kurių keturias valdo vietinės kilmės vyskupai. 1973 m. pirmasis vietinės kilmės dvasininkas Karachi arkivyskupas Cordeiro buvo pakeltas į kardinolus.

- Brazilijos katalikų bažnyčiose, vyskupų konferencijos kvietimu, 1981 m. birželio 14 d. buvo maldos diena už Lietuvą. Prisiminta prieš 40 m. įvykdyti masiniai trėmimai. Brazilijos laikraščiai, televizija, radijas painformavo apie tragiškus įvykius bolševikų okupuotame Pabaltijy.

- Liublino katalikų universiteto kieme, Lenkijoje, bus pastatyti paminklai Jonui Pauliui II ir kard. St. Wyszynskiu.

- Vengrijos sostinėje Budapešte išspausdintas pilnas Šv. Rašto knygų vertimas į vengrų kalbą. Leidinys buvo greit išpirktas, nors buvo išspausdinta 28.000 egzempliorių.

- Europos liaudies partija sujungia to kontinento krikščionis demokratų. Strasburge surengtame Europos politinių veikėjų studijiniame suvažiavime tos partijos žmonės kėlė reikalą, kad Sovietų Sąjungoje būtų įgyvendinta religinė laisvė ir apskritai žmogaus laisvė. Savo kalboje buvęs Italijos ministeris pirmininkas G. Andreotti kėlė reikalą, kad vakarai paragintų Sovietus suteikti laisvę spausdinti ir platinti religinio turinio leidinius.

- Armėnų apeigų JAV ir Kanados katalikams įsteigtas jų egzarchatas Niujorke ir jų vyskupu paskirtas Mikail Setian, Popiežiškos kolegijos rektorius Romoje. Pirmą kartą armėnų apeigų JAV katalikai gavo savo vyskupą.

- Rumunijoje mirė slaptai prieš 32 m. vyskupu išventintas kun. Joan Dūma. Visą laiką jis darbovo kaip paprastas parapijos kunigas ir tik po mirties paskelbta, kad jis buvo vyskupas. Rumunijoje komunistų vyriausybė įsigalėjo 1947 m. Ten tik apie 9% iš 21,6 mil. gyventojų yra katalikai.

- Tarptautiniame Eucharistiniame kongrese Liurde penkiems tūkstančiams Eucharistinio sąjūdžio jaunuolių kard. B. Gatin perdavė popiežiaus pageidavimą, kad jauni vyrai pasišvęstų kunigybei, o jaunos mergaitės — vienuolyno gyvenimui. Kongre-

se dalyvavo vysk. A. Deksnys, vysk. L. Povilonis ir keli lietuviai kunigai.

- Popiežiaus Jono Pauliaus II gyvenimas bus NBC televizijos tinkle rodomas Kalėdų laikotarpy. Lenkų aktorius Cezaris Morawski bus popiežiaus vaidmeny.

- JAV katalikų šalpos organizacija iki liepos paskutinės savaitės į Lenkiją buvo pasiuntusi 500.000 svarų miltų, kurie kainavo 140.000 dol.

- Pasaulinio garso teologui Edwardui Schillebeeckx, dėstančiam Nijmegeno universitete, Olandijoje, paskirta Erazmo premija už jo įnašą į Europos kultūrą. Ta olandų valstybinė premija, įsteigta princo Bernhard, siekia 37.000 dol., kurie yra surenkami sporto pramogų keliu,

- Nicaraguos vyriausybėje yra keturi kunigai. Jiems buvo dvasinės vyriausybės patarta pasitraukti iš pasaulietiško vyriausybės pareigų, tačiau to krašto katalikų organizacijoms prašant, jiems leista toliau eiti pareigas vyriausybėje. Susitarta, kad jie galės pareigose pasilikti, bet kol bus vyriausybėje, neis kunigiškų pareigų. Vyriausybėje yra šie kunigai: Maryknoll vienuolijos kun. M. D'Escoto — užsienio reikalų ministeris, jėzuitas F. Cardenal vadovauja jaunimo sąjūdžiui, vyskupijos kun. E. Parales yra šalpos ministeris, ir E. Cardenal yra kultūros ministeris. Nicaraguos vyskupai paskelbė, kad yra sudaryta jungtinė vyskupų ir vyriausybės komisija spręsti abiejų pusių klausimus.

- Šv. Kryžiaus parapija Čikagoje nuo rugp. 1 d. perėjo vienuolių klaretiečių vadovybėm Šis vienuolynas įsteigtas aptarnauti ispaniškai kalbančiuosius. Ši parapija buvo įsteigta lietuvių 1904 m. Ypatingai daili romanų stiliaus bažnyčia buvo pašventinta 1915 m. Tai pirma buvo viena didžiausių lietuviškų parapijų Čikagoje. Prie jos glaudėsi ir Dainavos ansamblis. Tačiau lietuviai taip gausiai išsikėlė į kitas kolonijas, kad paskutiniu metu į lietuviškas pamaldas teateidavo 30-40 lietuvių. Mokyklą, kuri 1980 m. pavasarį užsidarė, telankė tik penketas lietuvių vaikų. Pokario metais, kun. Linkui kviečiant tremtinius, prie šios bažnyčios buvo septynetas lietuvių kunigų. Paskutiniu metu beliko vienas kun. V. Mikolaitis. Naujas klebonas klaretietis J. Tetlansky yra lietuvių kilmės, o jo motina — vokiečių. Kun. V. Mikolaitis perkeltas į Šv. M.M. Gimimo parapiją.

- Graikų stačiatikių patriarchas Dimitrios I, reziduojąs Konstantinopoly, pasidžiaugė ekumeniniais pasitarimais, vykusiais praeitais metais, ir pareiškė, jog jis meldžiasi, laukdamas, kad dialogas tarp stačiatikių ir katalikų dar labiau stiprėtų ir plėstųsi. Tai jis pareiškė savo laiške popiežiui Jonui Pauliui II.

DVIDEŠIMT TREČIASIS “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

Jau dvidešimt trečią kartą skelbiame straipsnio konkursą. Siūlome dvi temas: **1. Kunigo įtaka žmogaus (mano) tikėjimui. 2. Pavyzdžio galia.**

Šios abi temos yra panašios. Manome, kad jos yra aktualios ir įdomios. Dažnai tenka išgirsti, kad tas ar kitas kunigas savo tinkamu žodžiu, elgesiu ar pavyzdžiu vieną ar kitą patraukė prie uolesnio tikėjimo praktikavimo. Deja, taip pat kai kurie skundžiasi, kad kokio nors kunigo netaktiškas elgesys jį atstūmė nuo tikėjimo. Rašant šia tema, galima pagnagrinti kokią įtaką kunigas savo elgesiu daro aplamai žmogaus tikėjimui, bet į skliaustelius įdėjome žodį “mano”, tad galima rašyti apie savo asmeniškus patirtimus ar asmenišką patirtį. Antroji tema yra bendresnio pobūdžio, čia galima kalbėti ne tik apie kunigo, bet apie kiekvieno žmogaus pavyzdį. Pavyzdžio galia tikrai yra didelė. Lotyniškas posakis teigia: “Verba movent, exempla trahunt” (Žodžiai sujudina, o pavyzdžiai patraukia).

Šias temas būtų galima rašyti ir beletristine forma — parašyti koki nors apsakymėlį, išryškinant vienos ar kitos temos mintį.

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus į atskirą vokelį savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki 1982 metų kovo mėn. 1 dienos.

Už geriausius rašinius skiriamos keturios premijos: I — 150 dol. (mecenatai Sofija ir Gediminas Mickevičiai) II — 100 dol., III — 75 dol., IV — 50 dol. (mecenatė Stefanija Rudokienė). Tikimės, kad atsiras savanorių ir II bei III premijai.

Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” metinėje šventėje balandžio mėn. 18 d., Atvelykio sekmadienį, Jaunimo centro didžiojoje salėje, kur bus iškilminga vakarienė ir įdomi meninė programa.

Nuoširdi padėka “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” rėmėjams

52 dol. aukojo Ig. Labanauskas.

12 dol. aukojo J. Klimas.

7 dol. aukojo J. Janušaitis.

5 dol. aukojo J. Stanislovaitienė.

Po 4 dol. aukojo: O. Literskienė, B. Urbelis, E. Eivienė, B. Stangenberg.

3 dol. aukojo A. Traška.

Po 2 dol. aukojo: kun. D. Kenstavičius, G. Miglinienė, V. Mažeika, S. Vėbrienė, E. Karklienė, S. Pusvaškis, O. Rimkus, L. Krajauskas, E. Tribinevičienė, I. Rimkūnienė, D. Eidukienė, L. Eimantas, R. Kalvaitis, D. Norkaitytė, K. Ramašauskas, L. Balaišis, P. Zibūnas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 80636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasiidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.